

SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ

MEZINÁRODNÍ KONFERENCE HERITAGE SCHOOLS AND DIASPORA

3. 8. 2015, Senát PČR

vydává

Heritage Schools and Diaspora pořádaly: Stálá komise Senátu Parlamentu České republiky pro krajany žijící v zahraničí, Výbor Senátu Parlamentu České republiky pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice a odborný partner Česká škola bez hranic z. s.

Organizační výbor konference:

PhDr. Iva Jirovská

MUDr. Lucie Slavíková-Boucher

Mgr. Ivana Valkusová

Vydal:

Česká škola bez hranic z. s., Na Břevnovské pláni 1267/9, Praha 6 jako svou 1. publikaci.

Jazyková úprava:

Anna Jančová

Počet stran: 45

Vydání:

Praha, 2015

**Konference byla podpořena dotací MZV.
Zvláštní poděkování Senátu PČR.**

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Obsah

1. Zahajovací proslovy

MUDr. Přemysl Sobotka, 1. místopředseda Senátu Parlamentu ČR

PhDr. Jaromír Jermář, předseda Výboru pro vzdělání, vědu, kulturu, lidská práva a petice

PhDr. Tomáš Grulich, předseda Stálé komise Senátu pro krajanů žijících v zahraničí

Prof. PhDr. Stanislav Štech, CSc., náměstek člena vlády, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

MUDr. Lucie Slavíková-Boucher, ředitelka České školy bez hranic v Paříži a předsedkyně spolku Česká škola bez hranic

→ Audioverzi zahajovacích proslovů naleznete zde: [Konference Heritage Schools and Diaspora, 3. 8. 2015 Praha, Přivítání, úvodní slovo \(https://www.youtube.com/watch?v=C-5H6dnKJms\)](https://www.youtube.com/watch?v=C-5H6dnKJms)

2. Otištěné příspěvky:

PhDr. Tomáš Grulich, předseda Stálé komise Senátu PČR pro krajanů žijících v zahraničí:

[Nová emigrace z České republiky po roce 1989 a její vnímání českou společností](#) 3

PhDr. Mgr. Ilona Ďatko, Ph.D., katedra věd o výchově, FF Univerzita Pardubice:

[České školství v zahraničí v období svého největšího rozkvětu \(za První republiky\) – inspirace pro současnost](#) 5

PhDr. Stanislav Brouček, CSc., Etnologický ústav Akademie věd ČR:

[K současným možnostem výzkumu české diaspory a úlohy ČŠBH](#) 12

Mgr. Ondřej Svoboda, French Commerce:

[Ekonomicko-kulturní přínos české diaspory pro ČR aneb jak Češi v zahraničí přispívají k rozvoji své vlasti](#)..... 14

MUDr. Lucie Slavíková-Boucher, ČŠBH z. s.:

[České školy bez hranic – Heritage Schools, jejich přínos, úskalí jejich existence](#) 17

Ing. Iva Tatarková, ředitelka Domu zahraniční spolupráce:

[Podpora výuky češtiny u krajanů a na univerzitách v zahraničí](#) 19

Mgr. Taťána Ondrašíková, Česká centra:

[Česká centra – výuka češtiny v zahraničí, koncepce rozvoje jazykového vzdělávání](#) 21

Dana Hůlková Nývltová, Ph.D., Metodické a odborné centrum, ÚJOP UK:

[Role Ústavu jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Praze ve vzdělávání zahraničních vyučujících češtiny](#)..... 23

Mgr. Lukáš Radostný, META, o.p.s.:

[Vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem \(OMJ\) v českých školách](#) 25

Mgr. Lenka Pavelková, MSc., Centrum pro integraci cizinců, o.p.s.:

[Příprava učitelů na výuku češtiny jako cizího jazyka](#) 27

PaeDr. Dana Musilová, Česká školní inspekce:

[Mateřský jazyk jako podpora národní identity a zachování kulturního dědictví v Evropských školách](#) 28

Urszula Drahna, Agata Vlasáková, Polská škola v Praze:

[Polské státní školy v zahraničí. Polská škola v Praze](#) 31

Mgr. Klára Moldová, DiS., učitelka u krajanů v USA:

[Aktuální situace českého školství v USA se zaměřením na Chicago](#) 38

Anne-Marie Matthijsse, ředitelka holandské školy v Praze:

[Holandské vzdělávání v zahraničí, Holandská škola v Praze](#)..... 40

Dr. Stephan Heidenhain, místopředseda spolku BILINGUALIS:

[BILINGUALIS z.s. – německý kulturní a jazykový spolek pro bilingvní děti v Praze](#) 43

3. Závěrečné slovo

PhDr. Tomáš Grulich, Senát PČR, MUDr. Lucie Slavíková-Boucher, předsedkyně ČŠBH z. s.:

Shrnutí, závěrečné slovo

→ Audioverzi závěrečného proslovu naleznete zde: [HERITAGE SCHOOLS AND DIASPORA 3. 8. 15 Závěrečné slovo \(https://www.youtube.com/watch?v=COERqLw0kQY\)](https://www.youtube.com/watch?v=COERqLw0kQY)

PhDr. Tomáš Grulich, předseda Stálé komise Senátu pro krajanů žijících v zahraničí
Nová emigrace z České republiky po roce 1989 a její vnímání českou společností

Po letech usilovné osvěty se zdá, že česká společnost začíná vnímat, že mezi zahraničními Čechy žijí lidé, kteří do ciziny odešli dobrovolně na základě svého svobodného rozhodnutí. Nyní jde o to, abychom si uvědomili, že nejde o nenávratnou ztrátu. Politická reprezentace musí vynaložit úsilí i prostředky k udržení kontaktů se svou diasporou v zahraničí. Výuka češtiny v jazykově smíšených rodinách je jednou z podstatných oblastí, vhodných podpory.

V posledních letech se v oblasti vztahu státu a jeho diasporu snažíme upozornit na to, že v cizině nežijí jen potomci „dávných“ přistěhovalců, v cizině není jen politický exil, který byl nucen opustit svou vlast v letech v důsledku událostí let 1938, 1948 a 1968, ale do zahraničí odchází i lidé po roce 1989. Jejich motivace je podstatně širší a jen těžko se dá generalizovat. S určitou dávkou licence odchází lidé za lepší prací, za studiem, za láskou, za dobrodružstvím. Jediné co je spojuje, je svoboda jejich rozhodnutí a možnost, kdykoliv se domů vrátit, nebo alespoň podívat. Při vši úctě ke klasickým krajanům a k exilu, i oni si zasluhují naši pozornost a péči, exilu máme být za co vděční, budoucnost vztahu společnosti v ČR a jeho diasporu leží právě na lidech, kteří odešli po roce 1989.

Zájmem státu by mělo být vylepšování vztahů mezi diasporou a většinovou společností. Výsledkem by mělo být šíření dobrého jména v cizině, udržování kontaktů za účelem lobbingu a vytváření takových podmínek, aby případný, a také chtěný, návrat do vlasti byl co nejméně problematický. Nepříznivé demografické výsledky, které predikují úbytek ekonomicky činného obyvatelstva, může sice zpomalit imigrace, ale to jen v tom případě, že lidé, kteří sem budou přicházet, jsou integrovatelní do naší společnosti. Přičemž naší pozornosti uniká skupina Čechů žijících v zahraničí, na jejíž integraci při jejich návratu nevynaložíme ani korunu. Navíc jejich návrat může ve většině případů být pro českou společnost obohacující. A jediné, co musíme udělat, je dát těmto lidem vědět, že o ně stojíme, že si jich vážíme, a na nejnižší míru snížit administrativní překážky ulehčující jejich návrat.

Doposud se zájem státu o Čechy v zahraničí odehrával spíše na poli kulturním. Také vládní usnesení bylo zaměřeno především na uchovávání kulturního dědictví u českých menšin v zahraničí. Zahrnovalo podporu tradičních spolků, folklorních a jinak kulturních sdružení. Hovořilo se zde i o výuce češtiny, o kurzech českého jazyka v ČR apod. Jen velmi omezeně byl dán prostor potřebám současné emigrace. Docházelo a dochází k určitým nedorozuměním.

Starší krajauské a exilové spolky se mnohdy obávají, že finanční podpora nové emigraci jim sníží finanční toky z rozpočtu MZV. Je to dáno především tím, že peníze jsou přidělovány pouze spolkům. Proto se musela řada českých škol spojit s některým z tradičních spolků a přes ně inkasovat peníze.

Snížení rozpočtu na krajauské aktivity na MZV, se pak vykládalo tak, že spolky o peníze připravily právě školy, přičemž skutečností bylo snížení rozpočtu jako celku. Pohled na českou

diasporu je velmi omezený. Ke krajanům se společnost chová s romantickým obdivem. Zjednodušeně je to strýček z Ameriky, selfmademan, nebo krajan zachovávající své tradice, na kterého koukáme jako na živý muzejní exponát. Nechci to prosím nijak zesměšňovat, krajané si zaslouží náš obdiv a náš zájem. Ale pohled na to, že chodíte v krojích, vynášíte na jaře smrtky je velmi silný. Nedávno mně vyprávěla paní Ditrich z Austrálie, která pořádá festivaly českých a slovenských filmů, že dostala nabídku od našeho předního pěveckého sboru a automaticky jako nabídku svého repertoáru poslali lidové písně.

Vaše osvětová činnost, které se snažíme pomáhat, přeci jen přináší určité výsledky. V květnu letošního roku bylo přijato vládní usnesení, i když stále s poněkud zavádějícím názvem, o pokračování Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí na léta 2016 až 2020. Nicméně se zde již objevují přímo zmínky o výuce češtiny v zahraničí. Vládní usnesení počítá se zřízením až 50 úvazků (dělitelných na menší úvazky podle potřeby a podle kofinancování lektorů ze strany přijímající instituce) za účelem vyslání učitelů českého jazyka ke krajským komunitám a lektorů českého jazyka a literatury na vzdělávací instituce v zahraničí. Dále usnesení počítá s vybavením vzdělávacích institucí učebními pomůckami a technickými prostředky. Tyto změny budou zabezpečeny v rámci schválených personálních kapacit a objemu prostředků na platy a ostatní platby za provedenou práci obsažených ve střednědobém výhledu na léta 2016 a 2017 a letech následujících. Dále počítá vládní usnesení s poskytováním jednorázových zásek učebních materiálů těm institucím v zahraničí, kde je vyučován český jazyk a kde je tato forma podpory doporučena Ministerstvem zahraničních věcí České republiky. Zvláštní pozornost má být věnována podpoře vzdělávání nejmladší generace v rámci krajských projektů zaměřených na výuku českého jazyka a reálií v zahraničí (např. projektu Česká škola bez hranic a podobných projektů).

Není to sice ještě ono, ale drápek jsme zasekli. Musíme hledat další argumenty, přesvědčovat o důležitosti vztahu ČR k jeho diaspoře v zahraničí. Nedávno jsem našel výborný podpůrný argument. Pořád hovoříme o důležitosti peněz, nedostatečných rozpočtech apod. Podle statistiky Světové banky Češi ze zahraničí poslali domů za rok 2014 2,54 miliard dolarů, což je asi 61 miliard Kč. Přičemž za stejný rok bylo vyvezeno z ČR zboží do Číny za 2,036 miliard dolarů. Tedy méně, než ČR získá od své diasporu. Ještě jedna věc zde stojí za zmínku. Za posledních dvacet let tento tok peněz desetinásobně vzrostl. Je to jasný důsledek přínosu především nové emigrace. Když budu trochu fantazírovat a lidé všechny peníze utratí, tak jen na DPH přibude do státního rozpočtu 12,81 miliard korun. Tak by snad z toho mohly české školy v zahraničí také něco dostat. Uvidíme, jak to zabere.

V současné době je u konce výzkumný úkol o nové migraci po roce 1989, který realizuje EÚ AV ČR pod vedením zde přítomného Dr. Stanislava Broučka. Na podzim mám dojít k oponentuře na MZV, následovat budou dvě jednání u kulatého stolu – obsahem bude seznámení se a ve druhé fázi vypracování úkolů a na jaře příštího roku se uskuteční konference, kde budeme všechny poznatky prezentovat a pokusíme se zformulovat politické zadání pro vládu. Snad to zase postrčíme kousek dál.

Děkuji Vám za pozornost, přeji zdar této konferenci.

První organizovaná péče o české školství v zahraničí byla zahájena až po vzniku Československa. Byla podložena dvěma základními a nezbytnými směrnicemi – národní a státně občanskou. Obsahem první bylo především uchování mateřského jazyka a všech kvalit, které s tímto souvisí. Obsahem druhé bylo vedení dětí k loajalitě ke státu, ve kterém žijí, ať už jsou jejich příslušníky, či nikoliv. Československé zahraniční školství dosáhlo historicky svého rozkvětu zejména ve dvacátých a třicátých letech 20. století. V zásadě existovaly tři druhy československých menšinových škol: a) školy doplňovací, b) školy soukromé/úplné a c) školy státní/veřejné. Tyto jednotlivé druhy škol se dále ještě vnitřně diferencovaly, v závislosti na podmínkách a vstřícnosti hostitelského státu. Podněty pro současnost lze čerpat nejen ze vztahu tehdejšího státu k našim zahraničním krajanům, ale i ze snah o podporu vyučování českému jazyku a v českém jazyce. Zdrojem cenných informací je rovněž samotná povaha menšinových škol, včetně jejich správy a řízení.

První organizovaná péče o české školství v zahraničí byla zahájena po vzniku samostatného Československa.¹ Byla podložena dvěma základními a nezbytnými směrnicemi: národní a státně občanskou. Obsahem první bylo především uchování mateřského jazyka a všech kvalit, které s tímto souvisí. Obsahem druhé bylo vedení dětí k loajalitě ke státu, ve kterém žijí, ať už jsou jejich příslušníky, či nikoliv.

Československé zahraniční školství dosáhlo historicky svého rozkvětu zejména ve dvacátých a třicátých letech 20. století. V zásadě existovaly tři druhy československých menšinových škol: a) školy doplňovací, b) školy soukromé/úplné a c) školy státní/veřejné. Tyto jednotlivé druhy škol se dále ještě vnitřně diferencovaly v závislosti na podmínkách a vstřícnosti hostitelského státu.

Ideově pečoval o potřeby krajanů Československý ústav zahraniční (ČSÚZ), založený v roce 1928 v rámci oslav 10. výročí Československé republiky.² O podporu českých zahraničních škol se kromě ČSÚZ³ rovněž staral Spolek pro podporu československých škol zahraničních „Komenský“, dále

¹ Jestliže hovoříme o českém zahraničním školství v Rakousku, Jugoslávii, Bulharsku, Itálii, Rumunsku, Maďarsku, Polsku, Německu, Nizozemí, Belgii, Francii, Švýcarsku, Anglii, v SSSR, v USA, Kanadě, Brazílii, Argentině a dalších menších zemích, existovaly oficiální české školy před první světovou válkou pouze v Rusku a v USA.

K tomuto tématu první ucelené zprávy o počátcích a vývoji českého školství v Bulharsku, Rumunsku, Jugoslávii, Polsku a na Ukrajině In MORAVCOVÁ, I. (2005). *Obrázky z dějin českého školství v zahraničí*. Pardubice: Univerzita Pardubice.

² Myšlenka na jeho ustavení pochází od prvního prezidenta republiky T. G. Masaryka a masarykovská tradice provázela činnost ústavu až do roku 1939, v letech 1945 až 1949 a znovu od roku 1990.

³ Dnešní Československý ústav zahraniční (2015) je nezávislé a dobrovolné občanské sdružení, usilující o široký rozvoj styků se sdruženími, spolky a osobami pocházejícími ze zemí bývalého Československa, žijícími trvale

Národní rada, Spolek svatého Rafaela, Domovina zahraničních Čechoslováků a některé další menší spolky.

Centrálním tělesem, které pečoval o krajany po celém světě, byl od roku 1931 Školský odbor při ČSÚZ. Školský odbor se skládal ze zástupců ČSÚZ v Praze, spolku Komenský ve Vídni, Národní rady československé v Praze, Ministerstva školství a národní osvěty v Praze, zemské školní rady v Praze, Svazu československého učitelstva v Praze, Československé obce učitelské v Praze, Ústředního spolku profesorského v Praze, Dorostu Československého Červeného Kříže, redaktorů dětských časopisů a bývalých učitelů československých zahraničních škol.⁴ Předsedou školského odboru byl dr. Josef Folprecht.⁵

Podněty pro současnost lze čerpat nejen ze vztahu tehdejšího státu k našim zahraničním krajanům, ale i ze snah o podporu vyučování českému jazyku a v českém jazyce. Zdrojem cenných informací je rovněž samotná povaha menšinových škol, včetně jejich správy a řízení.

a) Československé zahraniční školy doplňovací

Základní charakteristikou těchto škol je, že umožňovaly dětem základní vzdělání v mateřském jazyce. Neposkytovaly sice výuku všech předmětů, které obsahovala řádná obecná škola, ale doplňovaly dětem navštěvujícím řádnou místní školu, tedy školu státního jazyka, vzdělání v českém či slovenském jazyce, vlastivědě a zpěvu. Tyto doplňovací školy byly řádně hlášeny a povoleny místními školskými úřady. Povolení místních školských úřadů znamenalo, že tyto školy akceptují. Ovšem náhled školských úřadů na takové školy byl v různých státech odlišný. Některé státy nedovolovaly, aby se na těchto doplňovacích školách vyučovaly jiné předměty než jen mateřský jazyk. Zabraňovaly například výuce zpěvu a národních písní vůbec nebo zakazovaly výuku vlastivědy s tím, že o své vlasti se mohou děti dozvědět v hodinách všeobecného zeměpisu a dějepisu v povinných školách (taková situace se objevovala např. Rumunsku a na Ukrajině). Na doplňovacích školách vyučoval nejčastěji učitel dosazený z Československa. Výuka zde nebyla povinná a žáci sem docházeli zpravidla ve volných hodinách, které jim zbývaly po vyučování ve škole řádné/povinné.

Doplňovací školy je možné ještě dále vnitřně rozdělit, a to podle toho, jakým způsobem bylo řádné vyučování v povinné škole doplňováno národními předměty, tedy mateřským jazykem,

v zahraničí a s jejich potomky, bez ohledu na politickou či náboženskou orientaci. Posláním Československého ústavu zahraničního je péče o zahraniční krajany, podpora a usnadnění jejich národních a kulturních styků se starou vlastí, udržování národního povědomí, podpora ekonomické spolupráce a pomoc při návratu do vlasti. Ke splnění tohoto poslání spolupracuje ústav s různými čs. a zahraničními institucemi, organizacemi, státními orgány a jednotlivci. Dlouhodobě spolupracuje s univerzitami ve světě, které mají katedry bohemistiky. ČSÚZ podporuje české školy, mateřské školky a školičky. Organizuje každoročně kurz češtiny pro krajany spojený s poznáváním historie a krás vlasti, apod. Zejména je oceňována aktivita ČSÚZ a jeho sponzorů na vybavování tříd a učeben českých škol počítačovou a audiovizuální technikou, vybavování tělocvičen, podpora krajanských folklorních a hudebních souborů apod.

⁴ *Pro naše a pro nás*. Čtení o československých zahraničních školách, Praha, ČÚZ 1932. (archiv ČSÚZ)

⁵ Folprechtovy publikace *Československé školské obce v evropském zahraničí* (1937) a *Pokus o demografii zahraničních Čechů a Slováků* (1934), patří mezi základní zdroje studia této problematiky.

vlastivědou a zpěvem. Doplnovací škola mohla být jednak úplně samostatná, oddělená od řádné školy státního jazyka. O její doplnovací činnost se pak staral tamní stát, přičemž mu záleželo především na tom, aby tato škola nevybočovala z rámce ostatních škol ve státě a aby se její činnost neoddalovala od platných školských a občansko-výchovných předpisů. Tento druh doplnovací školy nebyl uznán za školu, ve které by se vykonávala povinná školní docházka. Děti sem docházely nepovinně.

Dalším typem byla doplnovací škola nebo doplnovací třída, která byla součástí státní nebo veřejné školy řádné/povinné a žáci, kteří do této doplnovací školy chodili tak plnili část své zákonné školní povinnosti. To znamená, že tyto školy byly rovněž nepovinné, ovšem pokud je české či slovenské dítě navštěvovalo, bylo to velmi výhodné, neboť mu pak byla část zákonné povinnosti uznána. Vyučování vypadalo tak, že žáci prvního (nejvýše prvního až třetího) ročníku byli vyučováni českým/slovenským učitelem ve všech předmětech. Žáci ostatních ročníků byli vyučováni českým/slovenským učitelem pouze v předmětech český/slovenský jazyk, vlastivěda a zpěv. Tyto školy pak měly vlastně charakter státních škol utrakvistických (školy dvojího vyučovacího jazyka).⁶

Jako třetí typ doplnovacích škol existovaly ještě rovněž školy, které by bylo možné nazvat jako školy tzv. oboustranně doplnovací. Vyučování v takových školách mohlo probíhat například paralelně, tedy dopoledne výuka pro jednu skupinu v mateřském jazyce, pro druhou tatáž látka ve státním jazyce, a odpoledne se skupiny vyměnily. Nebo mohlo probíhat návazně, tedy dopoledne probíhalo vyučování ve státním jazyce a odpoledne byla tatáž látka vysvětlována v jazyce mateřském, či naopak. Či dokonce kombinovaně, tedy vyučování ve státním jazyce byl přítomen český/ slovenský učitel, který případné nejasnosti vysvětloval, a na toto vyučování navazovala výuka v mateřském jazyce, kdy byl na oplátku přítomen učitel státního jazyka ve stejné funkci. Takové školy (např. ve Francii) byly vřazeny do souboru veřejných škol, a žáci v nich vykonávali svou řádnou, povinnou školní docházku.

b) Československé zahraniční školy soukromé

Odlišným typem československých zahraničních škol byly školy soukromé/úplné (s právem veřejnosti nebo bez něj, tedy de facto umožňující přestup na jiné školy či nikoliv), na kterých byla školní docházka uznávána jako povinná a které byly vsazeny do souboru řádných (ať veřejných či státních) škol podle školských předpisů platných v příslušném státě. Vyučovacím jazykem na těchto školách byl mateřský jazyk a jazyk příslušného státu se vyučoval jako jeden z povinných předmětů. Předepsaný počet hodin určených k výuce státního jazyka se různil podle jednotlivých států nebo správních území jednotlivých států. Obecně však lze říci, že úředně stanovený počet hodin výuky státního jazyka a vlastivědy byl vysoký, čemuž se ale čeští rodiče nebránili. Naopak, šlo jim o to, aby jejich děti dostatečně ovládaly jazyk příslušného státu, aby mohly bez potíží přestupovat na vyšší

⁶ O utrakvistických školách lze hovořit samostatně. Rámcově měly skutečně charakter podobný školám doplnovacím. Takové školy se nacházely například v Rumunsku. Blížily se k nim rovněž tzv. česko-polské školy na Volyni, kde se vyučovalo českému jazyku jako předmětu, a takové školy byly např. i v Maďarsku, kde se na některých církevních školách učil mateřský/slovenský jazyk ze slabikáře.

stupně škol. Zde je zapotřebí rovněž podotknout, že rozdíl v názorech rodičů na výuku dětí ve státním jazyce se nelišil podle jednotlivých států a úrovně vzdělanosti v něm, jak bychom mohli předpokládat, ale podle toho, zda žili ve městě či na venkově, tedy zda dítě půjde studovat, nebo hospodařit. Některé z takovýchto škol byly zcela samostatnými správními jednotkami, jiné byly připojeny ke státní nebo jiné veřejné škole. Dozor nad těmito školami vykonával příslušný státní orgán a žáci těchto škol byli zpravidla povinni podstoupit závěrečné, výroční, zkoušky na škole státní.

c) Československé zahraniční školy státní

Třetím typem československých škol v zahraničí byly státní nebo veřejné školy, které měly shodná práva jako řádné státní školy. Tato práva vycházela buď z ustanovení mírových smluv a všeobecných smluv a ustanovení o ochraně menšin, nebo vyplývala ze zvláštních dodatečných úmluv a dohod. Jak uvádí J. Auerhan (1935, s. 35), první odstavce všech mezinárodně uznávaných všeobecných smluv o ochraně menšin (Ochrana života a svobody, občanských a politických práv příslušníků menšin), mají přibližně stejné znění: „Stát se zavazuje, že poskytne všem obyvatelům úplnou a naprostou ochranu jejich života a jejich svobody, bez rozdílu jejich původu, státní příslušnosti, jazyka, rasy, nebo náboženství.“ Tato práva mohla být také poskytnuta rovněž dobrovolně, s ohledem k rozličným, ať už národním, státním, nebo sociálním okolnostem. Docházka do státních/veřejných škol nahrazovala všem dětem řádnou povinnou školní docházku a poskytovala jim všechna práva, která z toho vyplývala.

I československé státní nebo veřejné školy v cizině byly dále diferencované. Existovaly buď jako úplně samostatné, s vyučovacím českým nebo slovenským jazykem (v Rakousku, v Jugoslávii a v Polsku), nebo jako správně spojené s veřejnou školou státního jazyka (v Jugoslávii, v Belgii, ve Francii)⁷, nebo jako samostatné, kdy vyučování probíhalo v českém/slovenském jazyce a jazyk příslušného státu byl společně s vlastivědou vyučován jako povinný předmět či se na nich učilo dvěma vyučovacími jazyky (ve Francii, v Polsku).

Vnitřní uspořádání těchto škol se lišilo podle jednotlivých států. Záleželo především na smlouvách, úmluvách a prohlášeních sjednaných mezi Československou republikou a jednotlivými státy.⁸ Nicméně důležitým momentem bylo rovněž nazírání daného státu na menšinovou politiku vůbec, zejména na pojetí nacionalizmu, jež není ve všech státech shodné. V neposlední řadě záleželo rovněž na tom, jaký význam má československá menšina nebo kolonie pro daný stát po stránce pracovní a kulturní hodnoty a na poměru cizího státu k Československé republice.

Všeobecná Ustanovení o menšinových školách v zahraničí

⁷ Mnohdy jsou zmiňovány také jako české státní paralelní školy – „paralelky“.

⁸ O těchto smlouvách podrobněji In MORAVCOVÁ, I. (2002). *K počátkům a vývoji českého školství v zahraničí*. Disertační práce, PedF UK Praha. (Bulharsko, Rumunsko, Jugoslávie, Polsko, Ukrajina). Další země In AUERHAN, J. (1937). *Československé jazykové menšiny v evropském zahraničí*. Praha: Orbis a FOLPRECHT, J. (1937). *Československé školské obce v evropském zahraničí*. Praha: ČÚZ.

Nejdůležitějším z ustanovení o ochraně menšin jsou oddíly o menšinových školách, kterými je státu uložena povinnost, aby ve městech a obvodech, v nichž je usazen větší počet státních příslušníků menšinového jazyka poskytl zázemí k zajištění vyučování v rodné řeči. Stát má však také možnost nařídit povinné vyučování ve státním jazyce. Smlouvy o ochraně menšin souborně uveřejněné v této době J. Auerhanem (1935, s. 51–52) obsahují o školství tato ustanovení:

Čl. 8. Se státními občany, náležejícími k menšinám národnostním, náboženským, nebo jazykovým, bude po právu a ve skutečnosti za stejných záruk nakládáno stejně jako s ostatními občany státními. Zvláště budou mít právo, aby zakládali, řídili a spravovali vlastním nákladem ústavy lidumilné, náboženské a sociální, školy a jiné ústavy výchovné, s právem, aby tam volně používali svého jazyka a tam vykonávali své náboženství.

Čl. 9. Pokud jde o veřejné vyučování, vláda poskytne ve městech a okresích, v nichž je usídlen značný zlomek občanů jiného jazyka než státního, přiměřené příležitosti, zajišťující, aby dětem těchto občanů se dostalo vyučování v jejich vlastní řeči. Toto ustanovení nebude však vládě bránit, aby učinila povinným vyučování řeči státní.

V otázce poměru menšiny ke státu nejde jen o plnění povinnosti loajality, uložené menšinám Společností národů (později Organizací spojených národů), ale i výchovu k chápání hostitelského státu jako domova, kterému by něčím přispívaly. Vnitřní silou rozumíme nejen její uvědomění, její vzdělanost, její energii i obětavost, ale i její početnost a vnitřní organizaci.

Ostatní typy československých zahraničních škol

Zvláštním typem československých škol v zahraničí byly tzv. školy jazykové, které vznikaly v těch státech, kde by se s obtížemi zřizovaly školy, které by byť i formálně mohly být doplňkem škol veřejných. Jejich význam byl prostě v tom, že existovaly. Obdobně bychom mohli narazit na zmínku o československých školách kočovných (existovaly pouze v Jugoslávii v letech 1936/37), které vznikaly z důvodu velké roztroušenosti osad, kdy ovšem hostitelský stát (na rozdíl od předchozího případu) nečinil žádné problémy ve zřizování menšinových škol.

Učebnice

Lze zobecnit, že k českému vyučování se používaly především učebnice dovezené z Čech. Používaly se zpravidla Kožíškova *Poupata* k výuce čtení, dále Jursova *Trojdielná čítanka*, Müllerova *Cvičebnice jazyka českého* a Matolínovy *Početnice*. Kde to bylo možné, vyučovalo se podle osnov české obecné a měšťanské školy.

Co se týče učitelů, výše jejich platů se v jednotlivých zemích a obdobích značně lišila. Společné ale zůstává, že čeští učitelé byli nositeli všeobecného pokroku a jejich působení přesahovalo rámec školských povinností.

Inspirace pro současnost

Pokud jde o velikost menšiny, jsou jejími nejčastějšími obtížemi nesnáze v oblasti školské. Učitelé na menšinových školách by v zásadě měli být příslušníci menšin. Je-li však menšina malá, pak získání učitele z vlastních řad je problematické. Pro státy s jazykovou menšinou by mělo být v souladu s ustanovením smluv o ochraně menšin povinností zajistit pro školy svých menšin učitele. Budoucí učitelé z menšiny tak musí studovat na státních pedagogických školách (učitelských ústavech). V ideálním případě by tito učitelé měli následně absolvovat alespoň jeden rok v mateřské zemi, kde by si doplnili vzdělání v jazyce menšiny. Dočasné řešení problému nabízí (se souhlasem příslušného státu) také vyslání učitele z mateřské země. Jiný problém představuje nedostatek učebnic. Na menšinových školách nelze bez zvláštního souhlasu používat učebnice z mateřského státu, ani překlady učebnic z většinových škol. Do popředí se tak dostala nutnost speciálních učebnic, různých pro jednotlivé menšiny podle toho, ve kterém státě žijí.⁹ V zásadě platí, že čím je menšina menší, tím závislejší je její vlastní kulturní život na možnostech styku se starou vlastí a mateřským národem. V tomto ohledu musíme mít na zřeteli nejen zájem menšiny být v kontaktu se starou vlastí (což se děje častěji, v minimálním případě jde alespoň např. o odebírání časopisů a knih), ale i zájem mateřského státu v povinnostech udržování kulturních styků se zahraničními větvemi (v čemž nacházíme rezervy).

Obsahem základních lidských práv je právo na život a jeho ochranu, právo na osobní svobodu, na soukromí, právo vlastnit majetek, právo na nedotknutelnost obydlí atd. Listina vyjmenovává řadu práv politických, hospodářských, kulturních, ale i práv národnostních menšin, v nichž až dodnes je pevně ukotveno i právo na práci, na ochranu zdraví a na vzdělání. Logikou lidských práv je odmítnutí diskriminace v jakémkoliv ohledu, podtržení rovnosti a důstojnosti lidí, což vede ke všemu, co člověka ohrožuje. Požadavky kladené na dítě v menšinových školách jsou velmi vysoké. To však neznamená, že by se to mělo stát argumentem pro odpůrce takových škol. Zavádění mateřského jazyka do výchovy a vzdělávání je významným pedagogickým a psychosociálním aspektem úspěšného rozvoje dětí.

Literatura:

AUERHAN, J. (1935). *Československé jazykové menšiny v evropském zahraničí: Národnostní poměry, v nichž žijí, a vztahy, které je pouťají k staré vlasti*. Praha: Orbis, 105 s. SYS 000344820

AUERHAN, J. (1934). *Pokus o demografii zahraničních Čechů a Slováků*. Praha: Jan Auerhan, 42 s. SYS 000745400

FOLPRECHT, J. (1937). *Československé školské obce v evropském zahraničí*. Praha: Československý ústav zahraniční, 156 s. SYS 000746441.

⁹ Např. v českých školách v Rakousku nebylo možné používat stejné učebnice, které se používaly v Československu. Šlo o státy s jinou ústavou, jinými podmínkami přírodními, zeměpisnými, jinou historií, jinými potřebami. Zkrátka na čítance v českém jazyce určené pro školy v Rakousku muselo být patrné, že je to učebnice pro rakouské občany, ovšem na druhou stranu, že jsou určeny pro příslušníky Československa a že to není pouhý překlad čítanky používané ve státních školách.

FOLPRECHT, J. (1932). Naše školy u nás a za hranicemi. In *Pro naše a pro nás: čtení o československých zahraničních školách*. Praha: Československý ústav zahraniční, 59 s. SYS 000167328.

MORAVCOVÁ, I. (2002). *K počátkům a vývoji českého školství v zahraničí*. Disertační práce. Praha: PedF UK, 348 s.

MORAVCOVÁ, I. (2005). *Obrázky z dějin českého školství v zahraničí*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 247 s. ISBN 80-7194-547-1

MORAVCOVÁ, I. (2011). Československé menšinové školstvo zahraničné na začiatku 20. storočia. In Tokárová, A. (Ed.) (2011). *Fenomén premeny vo vzdelávaní, kvalifikácii a sociálnej pomoci*. Prešov: Potenciál, FF PU Prešov, s. 37–50. ISBN 978-80-969073-4-2

Pro naše a pro nás. Čtení o československých zahraničních školách, Praha, ČÚZ, 1932. (Archiv ČSÚZ).

Jedná se o několik poznámek k současnému výzkumu, který není ještě dokončen a tudíž ani obhájeno, takže o něm lze informovat jen rámcově. Projekt byl zaměřen na tři aspekty. Za první na analýzu migračního chování českých občanů po roce 1989 – kdo odchází a kam, co o migračních tocích víme, jaká data a nástroje pro jejich zjištění máme v ČR a v zahraničí k dispozici (ukázaly se nedostatky především ve statistice a vůbec v reálné situaci migračních toků). Ptali jsme se, jaký vztah mají současní krajané k ČR z hlediska věcných požadavků, z hlediska představ o nápravě věcí atd. Za druhé na význam výuky českého jazyka v zahraničí jako sjednocujícího prvku české komunity a za třetí na srovnání České republiky s politikou vybraných zemí (Slovensko, Nizozemí, Dánsko, Švédsko). Projekt se však zabývá i dalšími tématy.

Podstatou mého vystoupení je stručná informace o projektu Analýza migrace českých občanů po roce 1989, v jehož rámci jsme se zabývali mj. také tématem Česká škola bez hranic a Krajaný vzdělávací program.

Projekt není ještě obhájeno, a tak o něm mohu zatím informovat jen rámcově. Jeho text byl vypracován pro Ministerstvo zahraničních věcí ČR prostřednictvím Technologické agentury ČR a byl zaměřen na:

1. analýzu migračního chování českých občanů po roce 1989. Zjišťovali jsme, kdo v minulosti a v současnosti odchází do zahraničí a kam; co o migračních tocích z ČR včetně návratů do ČR víme, a to ve srovnání se světovými migračními trendy. Vyhodnocovali jsme, jaká data a nástroje pro jejich zjištění máme k dispozici v ČR a v zahraničí (ukázaly se nedostatky především ve statistice a vůbec při zjišťování reálné situace migračních toků). V anketách jsme se ptali, jaký vztah mají současní krajané k ČR z hlediska věcných požadavků.
2. význam výuky českého jazyka v zahraničí jako sjednocujícího prvku české komunity.
3. v neposlední řadě se projekt věnoval srovnání vztahu České republiky ke krajanům s krajanou politikou vybraných zemí (Slovensko, Nizozemí, Dánsko, Švédsko).

K výzkumu Českých škol bez hranic:

Cílem bylo nashromáždit názory a podněty aktivních činitelů, kteří se na fungování Českých škol bez hranic a spolupracujících škol podílejí, a zjistit, co jim České školy bez hranic přináší, co vnímají naopak jako překážky ve své práci a svém působení a jaké jsou potenciální možnosti zlepšení jednotlivých složek.

Při skládání otázek pro anketu jsme spolupracovali s MUDr. Lucií Slavíkovou-Boucher a PaedDr. Olgou Vlachovou.

Dotazovaným respondentům (učitelům, ředitelům a rodičům dětí) byly prostřednictvím dotazníku pokládány otázky příslušné jejich pozici, které se týkaly: vedení a financování ČŠBH, obsahové náplně a výukového rámce ČŠBH, legislativního kontextu ČŠBH, návratnosti dětí do školského systému České republiky, spolupráce a komunikace s rodiči dětí docházejících do ČŠBH, výukových materiálů a výchovy bilingvních dětí.

Sběr dat byl od počátku zamýšlen a posléze i realizován anonymní formou, v dotazníkovém archu nebyl vyčleněn prostor pro zaznamenání jmen respondentů ani jiných identifikačních údajů. Kontakt byl navázán s Českými školami bez hranic a spolupracujícími školami celkem v 10 zemích a s učiteli u krajských komunit ze 7 zemí (Argentina, Austrálie, Brazílie, Itálie, Island, Ukrajina, Velká Británie).

Z výsledků můžeme například na příklad uvést, že financování Českých škol bez hranic je vnímáno jako převážně problematické. Forma financování zahraničního školství je v názorech respondentů kritizována jako nesystémová, protože grantové peníze neřeší zabezpečení výuky kontinuálně, nýbrž pouze dočasně pro určité období.

Dotazníkové šetření se bohužel setkalo s nízkou návratností, a tak se v textu spíše než o generalizaci vyhodnocených zjištění jednalo o nástin jednotlivých témat, vedoucích k dalšímu zamyšlení.

Ekonomicko-kulturní přínos české diaspory pro ČR aneb jak Češi v zahraničí přispívají k rozvoji své vlasti

Středně a dlouhodobý pobyt občanů ČR v zahraničí je spojen většinou s jejich ekonomickou aktivitou a alespoň částečnou integrací do dané společnosti. Interakcí s jejich okolím se stávají často prvními a přímými představiteli ČR. Tato role nabírá na důležitosti úměrně s jejich stupněm integrace a možností rozhodovat. Někteří na svých kořenech postaví celou aktivitu, jiní při rozhodování vloží „českou vsuvku“ mezi řadu dalších možností. Jak Češi a české spolky v zahraničí propagují ČR a pomáhají svým občanům s integrací v cílové zemi? Kolik Čechů je na řídicích postech v zahraničí? Jak využít české diaspory k podpoře ČR? Tato témata se pokusím nastínit v mém příspěvku.

Na diasporu jako takovou se aplikují především dvě teorie ohledně jejího dopadu na zemi původu. První, známá jako „Brain drain“ neboli odliv lidského kapitálu, má počátky v 50. letech 20. století, kdy se jednalo především o emigraci vědců do USA. Dnes se již používá pro popis všeobecného pohybu lidského kapitálu, a to obzvláště z méně do více rozvinutých zemí. Ač se na tento fenomén zprvu hledělo pozitivně, v 70. letech převažovala analýza ekonoma Bhagwati, která podtrhovala to, že ztráta kvalifikovaných pracovníků způsobuje, že chudé státy jsou čím dál chudší a bohaté státy se stávají bohatší díky své atraktivitě.

V současné době už se na tento fenomén hledí jinak. Občas to nazýváme teorií „Brain gain“, která se dá použít oběma směry – jak pro imigraci, tak pro emigraci. Odchod do zahraničí může mít velmi pozitivní dopad na stát původu, a to zejména díky nově nasbíraným zkušenostem, navýšením osobního kapitálu, který je následně (z části) investován nebo převeden do země původu či získáním důležitých kontaktů. I když se může zdát, že pozitivní dopad takto nabytých zkušeností může přijít pouze v případě návratu do vlasti, což je samozřejmě, není to úplně pravda. Jeden z hlavních přínosů diaspory je právě to, že se usídli a integruje do prostředí jiného státu. Může tak usnadňovat kontakty firmám či občanům z České republiky, kteří se do daného státu chystají nebo jsou v něm noví. Ať už jde o projekty ekonomické, kulturní, sociální či čistě osobního charakteru, poznat někoho, kdo se v daném prostředí vyzná, je vždy přínosem. Díky novým technologiím komunikace předává diaspora též různé tendence a inovace mnohem rychleji, než by se dostaly běžnou cestou od inovátora k uživateli.

Teorie technologické kontaminace podle Arrow (1976), spočívá v tom, že se inovace přenáší tím rychleji, čím větší osobní kontakt má inovátor s imitátorem. A v tom hraje diaspora tím větší roli, čím blíže je zdroji inovací. Samozřejmě může mít diaspora vliv i na politickou situaci v zemi původu, ale musí se jí dát opravdová šance se k ní vyjádřit. Ať už je to zkušeností s jinými politickými zvyklostmi či vnímáním informací přes odlišná média, pohled diaspory na politiku se často liší od pohledu občanů, kteří v dané zemi vyrůstali a zůstali tam. Vlivem zahraničních voličů se tak může politická situace měnit markantněji než bez nich, a to ku všeobecnému prospěchu.

Česká diaspora je bezpochyby jednou z těch méně stmelěných, které můžeme ve světě potkat. Neznamená to ale, že by se Češi nehlásili ke svým kořenům, ale spíše není v české nátuře chut' se sdružovat. Existuje ale také spousta výjimek jako je sdružení Čeští studenti a mladí profesionálové ve Francii (ČSMPF) či dosud existující Sokol. Tyto spolky a sdružení mají většinou za cíl propojovat českou komunitu žijící v zahraničí. Svými akcemi propagují českou kulturu a Českou republiku jako celek. Jejich partnery jsou, pokud je to možné, národní instituce jako ambasáda České republiky, České centrum či CzechTourism. Zde bych chtěl zdůraznit, že to jsou právě tyto instituce, které by měly mapovat aktivity Čechů v zahraničí a aktivně využívat možnosti spolupráce jak kulturní tak ekonomické. Za Francii musím podotknout, že tato spolupráce se mi zdá velmi úspěšná.

Ač to vypadá, že fyzicky se Češi jen málo setkávají, s příchodem Internetu se rozvinula celá řada webových stránek, Facebookových skupin či různých blogů, kde Češi žijící v zahraničí aktivně pomáhají těm, kteří tam přijeli nebo se tam chystají. Za tyto iniciativy bych jmenoval například velmi dobře fungující skupinu Petite Prague, která existuje již řadu let a díky které si mnoho Čechů našlo nejen práci a ubytování ve Francii, ale i kamarády.

Dále existuje řada Čechů či jejich potomků, kteří rádi aktivně pomáhají českým firmám v jejich cestě do zahraničí. Jedním z projektů, jehož cílem je propojovat tyto lidi s českými exportéry, je www.zijemevzahranici.cz. Tento web má za cíl zmapovat Čechy, kteří žijí, studují či pracují v zahraničí a mohou pomoci české firmě najít místní kontakty, popřípadě dodat další služby jako překlady, studie trhu a podobně. S orientací exkluzivně na profesionály a se specializací na Francii se o to snažíme i my v našem projektu French Commerce. Myslím si, že podobný přehled by měla mít i ekonomická oddělení každé ambasády, aby věděla, na koho se obrátit či za kým popřípadě poslat tu či onu firmu.

Neznám žádné webové stránky, na kterých by existoval podobný seznam lidí, ochotných pomoci při organizaci kulturních akcí. Přesto Čechů, kteří se angažují v propagaci české kultury je v zahraničí mnoho. Práci jim zajisté usnadňuje fakt, že česká kultura je bohatá a částečně světoznámá. Jeden z projektů je filmový festival A l'Est du Nouveau ve městě Rouen v Normandii. Jedná se o jedinou přehlídku filmů ze zemí střední a východní Evropy ve Francii. Předsedkyní tohoto festivalu je Markéta Hodoušková, Češka žijící dlouhodobě v Paříži. Její přínos není jen kulturní, ale i ekonomický. Na festivalu v Karlových Varech například spolupředala konferenci o možnostech koprodukce Česko-francouzských společností a také se snaží začleňovat české firmy do organizace festivalu přes sponzorství, a tím jim dát větší viditelnost na francouzském trhu. Nakonec bych rád uvedl jeden zajímavý projekt – www.hedvabnastezka.cz. Jde o webové stránky specializované na české cestovatele. Můžete se tam například dozvědět, v jaké zemi se usadili Češi, kteří pracují v cestovním ruchu a mohou vám pomoci při cestování, a to jak s ubytováním, tak jako průvodci.

Projektů a různých iniciativ je mnoho. Přínos české diasporu našemu státu je jak přímý (např. rozvoj ekonomicko-kulturních výměn), tak nepřímý (každý člověk hlásící se k českým kořenům je reprezentantem české společnosti a kultury). Výuka českého jazyka a kultury, jak to dělá Česká škola bez hranic, nejen přispívá k udržování pocitu příslušnosti k České republice občanů, kteří odešli, ale i dalších generací, a to i těch nenarozených v ČR či narozených ve smíšených manželstvích. Česká

škola bez hranic tím, že sdružuje českou komunitu v zahraničí a vychovává nové generace, přispívá přímo k vývoji České republiky jako takové.

Závěrem bych chtěl podotknout, že je důležité, aby Česká republika dále podporovala činnost spolků, sdružení a jiných organizací či jedinců, kteří se aktivně podílejí na její propagaci. Nejde jen o podporu finanční, ale nazval bych to i podporou morální, tedy ujištění, že české instituce mají zájem o aktivity Čechů v zahraničí.

Literatura a zdroje další informace:

Vavrečková, J., & Baštýř, I. (2009). *The Effect of Brain Drain in the Czech Republic and Earnings Motivation for Qualified Specialists to Work Abroad*. Praha: Research Institute for Labour and Social Affairs.

Fidrmuc, J., & Doyle, O. (2004). *Voice of the Diaspora: An Analysis of Migrant Voting Behavior*. Michigan: William Davidson Institute, Working Paper Number 712, July 2004.

Freinkman, L. (2000). *Role of the diasporas in transition economies: lessons from Armenia*.

Vikhrov, D. (2013). *Welfare effects of labor migration*. Praha: CERGE-EI.

Balasubramanyam, V. N., & Wei, Y. (2007). *The Diaspora and Development*. Lancaster: Department of Economics Lancaster University, 08 February 2007.

The Oxford Diasporas Programme: <http://www.migration.ox.ac.uk/odp/research.shtml>

„Heritage language“ – ve volném překladu jazykové dědictví nebo jazyk jazykového dědictví, je řeč, která je používána v domácím prostředí a která se liší od oficiálního jazyka dané země. Udržováním a rozvíjením našeho „heritage language“, tedy češtiny a českého historicko-kulturního povědomí, se v zahraničí zabývá řada státních institucí a nevládních iniciativ. České školy bez hranic a jim příbuzné školy jsou jedněmi z nich. Pracují s dětmi předškolního a školního věku, na některých místech vyučují i dospělé. Stále rostoucí počet zájemců o tyto „heritage schools“ dokazuje, že jejich existence má smysl a že dobře slouží cíli, který si určily.

České školy bez hranic jsou zároveň jedinou institucí, která dlouhodobě a systematicky rozvíjí výukový model, použitelný kdekoliv v zahraničí; a to se všemi náležitostmi. Mezi ně patří požadavky na vlastní výuku, nároky na učitele, zavedení a následné vedení školské dokumentace, sledování vývoje výsledků žáků v čase, kontrola kvality výuky, systém hodnocení a sebehodnocení žáků.

Dlouhodobé udržení jejich existence ale není jednoduché a závisí na mnoha parametrech, jak bude v příspěvku v krátkosti ukázáno.

„Heritage language“ – ve volném překladu jazykové dědictví nebo jazyk jazykového dědictví – je řeč, která je používána v domácím prostředí a která se liší od oficiálního jazyka dané země. V současné době je migrace běžným a stále rostoucím fenoménem¹⁰, který má řadu důvodů, jejichž analýza není předmětem tohoto příspěvku. V případě České republiky lze zjednodušeně říci, že se zde migrace oběma směry stala běžnou po otevření státních hranic v roce 1989 a poté v roce 2004 po vstupu naší země do Evropské unie.

Udržováním a rozvíjením češtiny v zahraničí se zabývá řada státních institucí a nevládních iniciativ, a to na všech úrovních – od předškolní výchovy přes výuku základní a středoškolskou až po úroveň univerzitní. České školy bez hranic a jim příbuzné školy jsou jedněmi z nich. Pracují s dětmi předškolního a školního věku, na některých místech vyučují i dospělé. Stále rostoucí počet zájemců o tyto „heritage schools“ dokazuje, že jejich existence má smysl a že dobře slouží cíli, který si určily.

České školy bez hranic si od svého počátku nastavily vzdělávací program tak, aby odpovídal požadavkům Rámcového vzdělávacího programu MŠMT ČR a tím byly očekávané výstupní znalosti a dovednosti jejich žáků srovnatelné s vrstevníky v České republice. Prostřednictvím spolku Česká škola bez hranic se mohou vyučující těchto českých zahraničních škol pravidelně vzdělávat. Spolek je zároveň jedinou institucí, která dlouhodobě a systematicky rozvíjí výukový model, použitelný kdekoliv v zahraničí, a to se všemi náležitostmi, mezi něž patří: požadavky na vlastní výuku, nároky

¹⁰ Např. v roce 2006 více než 60 miliónů obyvatel USA mluvilo doma jiným jazykem než anglicky (20 % populace) – zdroj: U. S. Census Bureau 2006 (Heritage languages in America, 2007). V České republice bylo k 31. 12. 2013 evidováno více než 431 000 cizinců s pobytem delším než 12 měsíců, z toho více než 25 000 dětí ve věku povinné školní docházky – zdroj: Český statistický úřad (www.czso.cz).

na učitele, zavedení a následné vedení školské dokumentace, systém hodnocení a sebehodnocení žáků, sledování vývoje výsledků žáků v čase, kontrola kvality výuky. V současné době spolek usiluje o zdokonalení systému zpětné vazby týkající se práce a výsledků jednotlivých škol, který napomůže dlouhodobému udržení vysokého standartu výuky, a tím i udržení škol jako takových.

Dlouhodobá a neměnná kvalita výuky není ale jedinou z výzev, s kterými musí tyto školy denně počítat. Jak vyplývá z krátkého výzkumu, realizovaného ve všech osmi Českých školách bez hranic, kam dochází více než polovina všech žáků v Evropě (670 k 30. 6. 2015), řada z nich se potýká s nedostatkem a nestabilitou výukových prostor. Nedostatečné finanční prostředky, které komplikují poskytování neměnné a vysoce kvalitní výuky, trápí téměř všechny. Velkým problémem je časté střídání učitelů, kteří ve školách vyučují většinou o víkendu, což je s běžným zaměstnáním velmi obtížné. V této souvislosti by školy vítaly více systematické spolupráce například s lektory českého jazyka či učiteli u krajanských komunit. V místech, kde se tato spolupráce daří, byť na čistě soukromé bázi, je spolupráce vždy oboustranně přínosná.

K těmto „materiálním“ starostem přibývají dále starosti „systémové“. Zkušenost ukazuje, že přechod žáků na 2. stupeň ZŠ není jednoduchý, nezávisle na kvalitě výuky a kvalitě doplňkového vzdělávacího programu, které školy nabízí. Druhý stupeň je pro děti časově náročnější, v některých případech se i stává, že se na kmenové zahraniční škole vyučuje také v sobotu a docházka do české školy není tak možná vůbec. Školy navíc usilují o udržení žáků v systému nejen po dobu 2. stupně ZŠ, ale následovně až do maturity. Bez této návaznosti nelze doufat, že bude mít větší procento těchto žáků zájem například studovat v ČR na vysoké škole; ani po ukončení 9. třídy základního školy totiž nelze považovat české jazykové a historicko-kulturní vzdělání za ukončené. České gymnaziální sekce, které by fungovaly např. v rámci klasických gymnázií v zemi, kde děti žijí, a které by mohly vyučovat již od 2. stupně, by velice zjednodušily situaci. Žáci by sice měli několik hodin výuky v rámci každodenní docházky navíc, ty by byly ale součástí rozvrhu a hlavně klasického pracovního týdne, což by ulehčilo situaci nejen dětem, ale především rodičům, kteří jsou pochopitelně hlavní hybnou silou tohoto doplňkového vzdělávání.

Důležité pro dlouhodobé fungování zahraničních škol je také informovanost rodičů žáků v zahraničí o možnostech studia v ČR, což se může dít již od základní školy. Bude-li rodič vědět, jak a za jakých podmínek může jeho dítě v budoucnu studovat v Čechách, bude o to více výuku v češtině podporovat.

Jazyk chráníme tím, že jej používáme.¹¹ Aby mohly budoucí mladé generace, které vyrůstají v zahraničí, češtinu používat, musí se ji naučit, a to jim umožňují právě české školy v zahraničí.

¹¹ Převzato z: Šatava, L. (2009). *Jazyk a identita etnických menšin. Možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Ing. Iva Tatarková, ředitelka Domu zahraniční spolupráce

Podpora výuky češtiny u krajanů a na univerzitách v zahraničí

Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí, který je realizován na základě usnesení vlády ČR, se skládá ze dvou částí: Lektoráty českého jazyka a literatury a Krajanský vzdělávací program (vysílání učitelů k českým krajanským komunitám v zahraničí; pořádání čtyřtýdenního kurzu českého jazyka pro krajany a dvoutýdenního kurzu metodiky výuky češtiny pro vyučující z řad krajanů; přijímání studentů-krajanů na veřejné vysoké školy v České republice).

V rámci vysílání lektorů českého jazyka a literatury na zahraniční vzdělávací instituce, převážně univerzitního typu působí v akademickém roce 2014/15 lektoři ve 25 zemích čtyř kontinentů (Evropa, Asie, Afrika, Amerika), celkem funguje 46 lektorátů. Ve školním roce 2014/15 působí 13 učitelů u krajanů v Evropě a Jižní Americe, nově v USA a v Austrálii. Od září 2015 bude vyslán 14. učitel na Ukrajinu. Společné setkání učitelů a lektorů každoročně přivítá na 80 hostů, od roku 2009 vychází elektronický bohemistický časopis Krajiny češtiny a druhým rokem je vydáván sborník Češi ve světě, příběhy.

Dům zahraniční spolupráce (DZS) z pověření MŠMT realizuje usnesení vlády ČR č. 262/2010, ve znění usnesení vlády č. 414/2012, o pokračování Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí na léta 2011–2015; na období 2016–2020 vláda v květnu tohoto roku přijala nové usnesení č. 348/2015. Primárním cílem je i nadále šířit a udržovat český jazyk a kulturu za hranicemi České republiky.

Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí má dvě části: Lektoráty českého jazyka a literatury a Krajanský vzdělávací program (vysílání učitelů k českým krajanským komunitám v zahraničí; pořádání čtyřtýdenního kurzu českého jazyka pro krajany a dvoutýdenního kurzu metodiky výuky češtiny pro vyučující z řad krajanů; přijímání studentů-krajanů na veřejné vysoké školy v České republice, studium až tří studentů z rumunského a srbského Banátu na SŠ v ČR). Nové vládní usnesení již studium krajanů na středních školách v ČR nezahrnuje.

V rámci vysílání lektorů českého jazyka a literatury na zahraniční vzdělávací instituce, převážně univerzitního typu, působí v akademickém roce 2014/15 lektoři ve 25 zemích čtyř kontinentů (Evropa, Asie, Afrika, Amerika), celkem funguje 46 lektorátů. Nejvíce lektorátů v rámci jedné destinace je v Polsku a Francii (6), Itálii a Rusku (4). Od září 2014 je otevřen nový lektorát na Tchaj-wanu v Taipei. Každý lektorát má svá specifika, nicméně obecně je aktuálním trendem ústup tradiční bohemistiky střeoevropským studiím. Průměrný počet studentů na lekora je 40; nejvíce studentů vykazují státy slovanských jazyků či sousední země ČR. Celkový pokles zájmu o bohemistiku ve světě se tak zatím do práce lektorů výrazně nepromítá.

Učitelé působí u krajanů od roku 1997 a jejich počet každoročně roste, od září 2015 bude ke krajanům vysláno 14 učitelů. Průměrný počet studentů na jednoho učitele je 65 (v tomto čísle není započítáno Chorvatsko, neboť zde učí učitel v průměru 280 žáků).

Tradičními destinacemi jsou Evropa a Jižní Amerika. Od roku 2012 pracuje učitel také u krajanů v Chicagu v USA. V roce 2014 bylo obnoveno vysílání učitele do Austrálie (Melbourne, Adelaide, Perth). Do Rumunska byli učitelé vysíláni od roku 1998, s odlivem místních obyvatel do Čech byl ale počet českých učitelů snížen. V Chorvatsku od roku 1998 roste počet českých besed a zájem o výuku češtiny. Na Ukrajině je nyní situace velmi složitá, nicméně od září 2015 bude působit druhý učitel v Žytomyru a okolí. Ačkoliv učitelé vyučují krajany širokého věkového spektra především v mateřských, základních a středních školách a také formou zájmových kroužků, v roce 2009 zahájili výuku češtiny též na univerzitě v Sao Paulu a od roku 2013 se vyučuje český jazyk a kultura rovněž na univerzitě v Buenos Aires.

Čtyřtýdenního letního kurzu češtiny pro krajany se každoročně účastní 60 krajanů z celého světa a kurzu metodiky výuky češtiny 20 vyučujících ve dvou skupinách: 1. tradiční krajané a 2. učitelé ČŠBH. Každý rok je naplněna kvóta 30 semestrů krajanského studia na VŠ. Poptávka po studiu převyšuje nabídku.

Společné setkání učitelů a lektorů každoročně přivítá na 80 hostů, od roku 2009 vychází v rámci Programu elektronický bohemistický časopis *Krajiny češtiny* a druhým rokem je vydáván sborník *Češi ve světě, příběhy*.

Dům zahraniční spolupráce se všemi zmíněnými aktivitami důstojně podílí na udržení a rozvoji českého jazyka a české kultury v zahraničí, a naplňuje tak vládní usnesení. Zájem o studium češtiny v zahraničí na univerzitách a u krajanů je trvalý, daří se zvyšovat počty učitelů u krajanů a zapojovat do výuky zejména děti mladšího školního věku. Naplněnost kurzů pro krajany pořádaných v ČR je stoprocentní. Za úspěch považujeme rozšíření spolupráce s institucemi zabývajícími se výukou češtiny, každoroční setkání učitelů a lektorů a vydávání časopisu *Krajiny češtiny* a projektu *Češi ve světě, příběhy*.

Více informací:

<http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/>.

Výuka češtiny a rozvoj bohemistických aktivit jsou jednou ze tří prioritních oblastí, na které se Česká centra v roce 2015 zaměřují. Jazykové kurzy probíhající v 16 českých centrech jsou určeny pro teenagery a dospělé studenty se zájmem o českou kulturu a jazyk. Česká centra se výuce věnují s rostoucí intenzitou a zaměřují se zejména na profesionalizaci výukových center. Kurzy obecné češtiny, které jsou aktuálně v nabídce, budou brzy doplněny specializovanějšími kurzy dle potřeb studentů. V 9 centrech mají studenti možnost zakončit studium složením mezinárodně platné zkoušky z češtiny ve spolupráci s Ústavem jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy.

Česká centra (ČC) jsou příspěvkovou organizací Ministerstva zahraničních věcí pro šíření dobrého jména České republiky v zahraničí. Na mezinárodním poli prosazují zejména českou kulturní scénu a spolupráci v oblasti vzdělávání, vědy, výzkumu, inovací a obchodních příležitostí. Jejich síť tvoří pražské ústředí, České centrum Praha, Český dům Moskva a 22 zahraničních poboček: Berlín, Bratislava, Brusel, Budapešť, Bukurešť, Düsseldorf, Haag, Kyjev, Londýn, Madrid, Milán, Mnichov, Moskva, New York, Paříž, Sofie, Soul, Stockholm, Tel Aviv, Tokio, Varšava, Vídeň.

Základní programovou linií roku 2015 je oblast vědy, výzkumu a inovací, filmová tvorba a aktivity zaměřené na propagaci českého jazyka v zahraničí. Výuka českého jazyka patří mezi prioritní oblasti činnosti ČC. Jazykové kurzy probíhají v 16 ČC a jsou určeny pro teenagery a dospělé studenty se zájmem o českou kulturu a jazyk.

V roce 2014 navštěvovalo kurzy češtiny na ČC 1826 studentů. Česká centra se výuce věnují s rostoucí intenzitou a zaměřují se zejména na profesionalizaci výukových center. Na podzim 2014 vznikla na ústředí ČC nová pracovní pozice – specialista jazykového vzdělávání, který se zabývá koordinací výukových center, dohledem nad kvalitou výuky a metodickou podporou vyučujících. Kurzy obecné češtiny, které jsou aktuálně v nabídce výukových center převažují, budou v budoucnu doplněny specializovanějšími kurzy podle potřeb studentů v jednotlivých regionech, kde ČC působí. Do budoucna plánují ČC rozšiřovat výuku také do jiných regionů, tedy i mimo místa, kde ČC v zahraničí sídlí. Tento model již úspěšně funguje např. na Ukrajině.

Česká centra dlouhodobě spolupracují s Ústavem pro jazykovou a odbornou přípravu Univerzity Karlovy (ÚJOP UK) v oblasti metodické podpory a organizace mezinárodních standardizovaných zkoušek z češtiny jako cizího jazyka. V současné době instituce úzce spolupracují na vývoji nástrojů pro zkvalitňování výuky češtiny po světě (spolupracují např. na tvorbě výukových materiálů, diagnostických testů, evaluačních dotazníků apod.). V devíti centrech mají studenti možnost zakončit studium složením zkoušky z českého jazyka. Zkoušky studenti skládají v prostorách ČC za přítomnosti vyslaného zkoušejícího ÚJOP UK. Následně ÚJOP UK zkoušky vyhodnotí a úspěšným studentům vystaví certifikáty o složení zkoušky. V roce 2014 skládalo zkoušky na ČC 98 studentů.

V oblasti vzdělávání se ČC dále zaměřují na prezentaci českého vysokého školství v zahraničí, účastní se mezinárodních vzdělávacích veletrhů, pořádají akce k podpoře a kultivaci českého jazyka a podporují bohemistické aktivity.

Česká centra pomáhala zakládat a aktivně podporují činnost České školy bez hranic. Na základě rámcové smlouvy o spolupráci poskytují prostory k výuce České školy bez hranic (vždy podle možností v daném regionu), propagují aktivity ČŠBH a spolupracují na pořádání akcí.

Dana Hůlková Nývltová, Ph.D., Metodické a odborné centrum, ÚJOP UK

Role Ústavu jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Praze ve vzdělávání zahraničních vyučujících češtiny

Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Praze se tradičně a dlouhodobě zabývá výukou češtiny pro cizince ve specializovaných a náročných kurzech, rovněž výukou odborných předmětů v češtině a výukou cizích jazyků ve specializovaných kurzech. V posledních dvaceti letech rozšířil svůj zájem o další oblasti jazykového vzdělávání. Od roku 2000 systematicky pracuje na rozšiřování svého portfolia. Především se jedná o výuku metodiky češtiny jako cizího jazyka (ČJCJ), on-line kurzy češtiny a jazykové testování. Naše instituce nabízí metodické kurzy pro vyučující ČJCJ doma i v zahraničí, a to jak standardizované, tak individuální, konzultace v oblasti výuky ČJCJ a češtiny v zahraničí a na dalších možnostech podpory pracuje. ÚJOP UK je certifikovaným pracovištěm umožňujícím složit celosvětově platnou standardizovanou zkoušku v pěti úrovních podle SERRJ, včetně certifikované zkoušky pro mládež. V současné době je ÚJOP UK jediným vysokoškolským pracovištěm, které se snaží systematicky a dlouhodobě podporovat aktivity spojené s výukou češtiny v zahraničí, a to jak u dospělých, tak u dětí. Podporu zahraničních učitelů a institucí má na starosti nově vznikající pracoviště Metodického a odborného centra ÚJOP UK.

Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Praze (ÚJOP UK) se od padesátých let 20. století zabývá výukou češtiny pro cizince ve specializovaných a náročných kurzech zaměřených na přípravu cizinců ke studiu na českých vysokých školách. V souvislosti s tím se rovněž zaměřuje na výuku odborných předmětů v češtině (rozvíjíme například metodu CLIL), ale také na výuku cizích jazyků ve specializovaných kurzech (angličtina pro přírodovědce, akademický jazyk a podobně). Po celou dobu svého působení sleduje, ale i utváří trendy ve výuce češtiny jako cizího jazyka (ČJCJ), jeho zaměstnanci se autorsky podílejí na tvorbě materiálů a učebnic, lektorování materiálů, recenzích a další metodické, pedagogické a vědecké činnosti. Našimi kurzy (přípravnými, letními školami, kurzy pro americké studenty, speciálními kurzy) projde přes tisíc studentů ročně.

V posledních dvaceti letech ÚJOP UK rozšířil svůj zájem o další oblasti jazykového vzdělávání. Od roku 2000 systematicky pracuje na rozšiřování svého portfolia. Naši odborníci se účastní projektů zaměřených na výuku v různých dalších typech kurzů ČJCJ (žadatelé o azyl, migranti, děti, studenti se specifickými potřebami), spolupracujeme s dalšími institucemi a osobnostmi působícími v rámci oboru.

Na základě dlouhodobých zkušeností a odborného zázemí se ÚJOP UK rozhodl otevřít kurzy metodiky češtiny jako cizího jazyka, on-line kurzy češtiny (založil Centrum distančního vzdělávání (CDV) a v neposlední řadě je reprezentantem Univerzity Karlovy na poli jazykového testování (členství v organizacích ALTE, EALTA a dalších, mezinárodní certifikace).

Naše instituce nabízí metodické kurzy pro vyučující ČJCJ doma i v zahraničí, a to jak standardizované, tak individuální, konzultace v oblasti výuky ČJCJ a češtiny v zahraničí a na dalších

možnostech podpory pracuje. V současné době nabízíme jednak kombinovanou formu studia s distančními prvky ve Dvousemestrálním zdokonalovacím kurzu k výuce češtiny jako cizího jazyka s akreditací MŠMT, který jsme poprvé realizovali v roce 2007. V současné době vypracováváme možnosti pro účastníky ze zahraničí. Pro zahraniční účastníky je od roku 2008 každoročně k dispozici Metodické setkání k výuce češtiny jako cizího jazyka, které probíhá vždy v druhém červnovém týdnu. Funguje jako platforma pro vyučující ze zahraničí a je pro ně k dispozici zdarma. Od roku 2011 probíhá na ÚJOP UK rovněž Setkání vyučujících češtiny z Česka a Německa, které se realizuje v rámci spolupráce s německým partnerem Ostbaeyerische Technische Hochschule Amberg-Weiden. ÚJOP UK také od roku 2006 realizuje Metodický kurz pro vyučující z krajanských komunit v rámci programu podpory českého kulturního dědictví. V rámci tohoto kurzu se snažíme od roku 2011 postupně posilovat podporu pro české školy učící děti. Celá polovina účastníků může být vybrána z řad jejich učitelů, na jejichž problematiku se pak část programu přímo zaměřuje formou specializovaných seminářů. Ze všech našich kurzů odcházejí po splnění podmínek absolventi s osvědčením Karlovy univerzity o jejich absolvování.

Vyučujícím, kteří s námi navázali spolupráci, nabízíme možnost elektronických konzultací. V současné době jsme ve fázi větší formalizace této nabídky (konzultanty je možné najít na našich webových stránkách). ÚJOP UK je v živém kontaktu s vyučujícími, kteří našimi kurzy prošli, nebo navázali spolupráci jinak, spolupracujeme rovněž s Českými centry, Domem zahraniční spolupráce, Českou školou bez hranic, jednotlivými individuálními školami, od roku 2014 se účastníme výročních konferencí českých škol v Severní Americe, dlouhodobě konferencí, kterých se účastní zahraniční kolegové, takže máme dobrý přehled o jejich potřebách a potížích i dobrou zpětnou vazbu na naši práci.

ÚJOP UK je certifikovaným pracovištěm umožňujícím složit celosvětově platnou standardizovanou zkoušku v pěti úrovních podle SERRJ, včetně certifikované zkoušky pro mládež. Všechny zkoušky realizuje Výzkumné a testovací centrum ÚJOP UK (VTC), které rovněž od roku 2007 pořádá každým rokem v červnu mezinárodní konferenci zaměřenou na výuku ČJČJ doma i ve světě, její vědecké, metodické i praktické otázky.

V současné době je ÚJOP UK jediným vysokoškolským pracovištěm, které se snaží systematicky a dlouhodobě podporovat aktivity spojené s výukou češtiny v zahraničí, a to jak u dospělých, tak u dětí. Vzhledem k důležitosti podpory zahraničních učitelů a institucí a objemu práce s ní spojených vzniklo letos nové pracoviště Metodického a odborného centra ÚJOP UK (MOC), které má na starosti metodiku ČJČJ a je kontaktním místem a centrem podpory pro vyučující z celého světa.

Mgr. Lukáš Radostný, META, o.p.s.

Vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem (OMJ) v českých školách

Pro významný počet žáků, kteří se vzdělávají v českých školách, není čeština mateřským jazykem. Vyrůstají v kulturně a jazykově odlišném prostředí a s češtinou se prakticky setkávají až při plnění školní docházky. Nedostatečná či nulová znalost vyučovacího jazyka představuje zásadní překážku ve vzdělávání nejen pro tyto děti, ale také pro učitele, kteří nejsou vždy na tuto situaci odborně připraveni. META, o.p.s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů se dlouhodobě věnuje podpoře dětí s OMJ, přípravě pedagogů i podpoře odborné diskuse v tomto tématu. Lukáš Radostný (META, o.p.s.) představí jak současnou situaci žáků s OMJ na školách, tak aktivity zaměřené na překonávání vzdělávacích bariér.

V českých školách se vzdělává nemalý počet žáků, pro které není čeština mateřským jazykem. Část těchto žáků představují děti cizinců dlouhodobě žijící na území České republiky. Například v základních školách (dle údajů uváděných ČSÚ) se ve školním roce 2013/2014 vzdělávalo přes 15 tisíc žáků cizinců, což představuje 1,8 % z celkového počtu žáků na ZŠ. Nejčastěji se jedná o občany Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu a Ruska.

Kromě žáků cizinců spadají do skupiny žáků s OMJ i děti, které z nejrůznějších důvodů navzdory svému českému občanství nemají češtinu jako svůj mateřský jazyk, a buď ji ovládají nedostatečně či vůbec. Takové situace stále častěji nastávají např. v případě českých rodin, které se navrací z dlouhodobých pobytů v zahraničí, kde děti navštěvovaly místní školu, nebo u smíšených rodin, kdy jeden z rodičů je Čech, ale čeština není domácím komunikačním jazykem apod. Tyto děti stejně jako děti cizinců bojují s jazykovou bariérou a potřebují v adekvátní míře jazykovou podporu. Odhaduje se, že z celkového počtu žáků s OMJ tato skupina v současné době tvoří cca 20 %. Jejich počet se však špatně odhaduje, neboť se tato vzdělávací potřeba dlouhodobě nijak neseleduje a neeviduje.

Mluvíme záměrně o žácích s odlišným mateřským jazykem a nikoliv o žácích cizincích, protože definičním znakem je zde specifická vzdělávací potřeba, tj. neznalost češtiny coby vyučovacího jazyka, a nikoliv skutečnost, zda tyto děti mají či nemají odlišné občanství.

Tito žáci potřebují po příchodu do ČR intenzivní jazykovou přípravu, která bude respektovat skutečnost, že se jedná o češtinu coby druhý jazyk. O druhém jazyce mluvíme, neboť se nejedná o běžnou výuku cizího jazyka (např. angličtina, francouzština), ale o jazyk, který tyto žáci potřebují ke každodennímu fungování, pro orientaci a aktivní dorozumění v prostředí ve kterém se pohybují. Zcela zásadní je skutečnost, že se tyto žáci teprve postupně učí jazyku, ve kterém probíhá výuka v ostatních předmětech. Nutno konstatovat, že v současné době se dětem adekvátní jazykové podpory nedostává. S jistými nadějemi lze proto nyní sledovat legislativní změny (§ 16 školského zákona a související prováděcí předpisy), které nově nastavují právě systém podpory žáků se

speciálními vzdělávacími potřebami. O tom, že neznalost vyučovacího jazyka je speciální vzdělávací potřebou, není sporu.

META, o.p.s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů (www.meta-ops.cz) se od roku 2004 věnuje podpoře žáků s OMJ v českých školách a současně podpoře učitelů, kteří často nejsou na vzdělávání žáků, kteří neovládají vyučovací jazyk, dostatečně připraveni. Oběma skupinám META poskytuje odborné poradenství a vzdělávací aktivity. Na podporu dětí s OMJ jsou zaměřeny především letní intenzivní kurzy češtiny, které během letních prázdnin jazykově připraví nově příchozí děti na vstup do české základní školy. Další vzdělávací aktivitou jsou nízkoprahové jazykové kurzy češtiny, které umožňují v různých úrovních jazykové vzdělávání v průběhu školního roku. Samostatnou podpůrnou aktivitu představuje doučování, jehož cílem je zlepšení prospěchu a zmírnění přechodové fáze následující po nástupu do české školy. Všechny tyto aktivity mají společné cíle, jimiž je zmírnění kulturního šoku způsobeného náhlým vytržením ze známého prostředí a ztrátou sociálních vazeb, a zvýšení šancí na úspěšné zapojení do výuky.

Mezi příjemci výše uvedených forem podpory převažují spíše děti navštěvující 1. stupeň základních škol. Významný podíl mezi klienty připadá na občany Ukrajiny a Vietnamu. Nezanedbatelný počet dětí je z Mongolska, Číny a v poslední době též ze Sýrie. Na kurzy češtiny docházejí i děti z mnoha jiných států, Ománu, Malajsie, Ázerbájdžánu a dalších.

Pro učitele, vedení škol i odbornou veřejnost zajišťuje META, o.p.s. informační servis formou webového informačního portálu www.inkluzivniskola.cz. Mimo to podporuje odbornou diskusi o vzdělávání žáků s OMJ formou expertních pracovních skupin, kulatých stolů či konferencí. Za svůj dlouhodobý cíl si META stanovila dosáhnout stavu, kdy český vzdělávací systém bude žákům s OMJ poskytovat kvalitní jazykovou podporu v potřebné míře zajišťovanou zkušenými pedagogy, odborníky na výuku češtiny jako druhého jazyka.

Mgr. Lenka Pavelková, MSc., Centrum pro integraci cizinců, o.p.s.

Příprava učitelů na výuku češtiny jako cizího jazyka

Centrum pro integraci cizinců (CIC) poskytuje zejména sociálnímu poradenství pro cizince, kurzy češtiny pro cizince a individuální pomoc dobrovolníků. Hlavním typem kurzů češtiny jsou kurzy nízkoprahové, které vzhledem ke své specifčnosti vyžadují zvláštní přístup a přípravu. Proto vznikly kurzy pro pedagogy, které CIC poskytuje. Tyto kurzy jsou ale využitelné i pro lektory jiných kurzů a nabízejí praktické rady, jak učit češtinu jako cizí jazyk.

Centrum pro integraci cizinců (CIC) je nestátní nezisková organizace, která působí od roku 2003. Mezi její hlavní činnosti patří sociální a pracovní poradenství, kurzy češtiny pro cizince, mentoringový program a společenské aktivity pro Čechy a cizince. Za dobu svého fungování organizace rozšiřovala (a rozšiřuje) nejen spektrum svých aktivit, ale také cílovou skupinu a územní působnost. V současnosti organizace působí v Praze, Středočeském kraji a Liberci, cílová skupina zahrnuje cizince, kteří jsou ohroženi sociálním vyloučením, bez ohledu na zemi původu.

Kurzy češtiny pro cizince zajišťuje CIC od roku 2007, kdy byly vyvinuty tzv. nízkoprahové kurzy češtiny. Podstatou těchto kurzů je časová flexibilita, dostupnost a otevřenost – na kurzy není nutná registrace či platba dopředu na určité období, platí se pouze právě navštívená lekce. Kurzy jsou tedy dostupné i těm, kteří se např. z pracovních důvodů nemohou lekcí účastnit pravidelně v určitý den. V kurzech je kladen důraz na praktické situace tak, aby byli studenti schopni fungovat v každodenním životě.

Současně s touto metodou výuky češtiny vyvinulo CIC také kurz lektorských dovedností pro lektory češtiny jako cizího jazyka. Tento kurz je zaměřen právě na práci s heterogenní a proměnlivou skupinou studentů, znalosti získané v kurzu lze ale uplatnit ve všech typech kurzů.

Kromě tohoto kurzu zajišťuje CIC již několik let kurz pro pedagogické pracovníky, jehož dotace je 16 hodin a jeho cílem je seznámit pedagogy (zejména češtináře) se specifickým charakterem práce s žáky, jejichž mateřský jazyk je jiný než čeština.

Kurzy češtiny, které CIC poskytuje, jsou zejména pro dospělé, nicméně vzhledem k velké poptávce po kurzech češtiny zajišťuje alespoň kratší kurzy češtiny (např. před začátkem školního roku). Od roku 2014 realizuje CIC nový produkt, vyvíjený v rámci projektu „ZAPOJ SE! Programy pro sociální začleňování a lepší obraz migrantů“, kterým je rodinný kurz češtiny pro cizince. Tento kurz je určen pro rodiče a jejich školní děti. Cílem je připravit nejen děti, ale i rodiče na komunikaci se školou (např. návštěva třídních schůzek, názvy předmětů, informace o školní jídelně). Zatím byl tento kurz realizován dvakrát v Praze a jednou v Liberci. Na základě zkušeností z těchto kurzů jsou také připravována výuková videa, která obohatí e-learning na serveru www.kurzycestyprocizince.cz.

PaeDr. Dana Musilová, Česká školní inspekce

Mateřský jazyk jako podpora národní identity a zachování kulturního dědictví v Evropských školách

Přístupem k Úmluvě o Statutu Evropských škol v roce 2005 se Česká republika stala součástí tohoto nadnárodního multikulturního a mnohojazyčného vzdělávacího systému, jehož původním cílem je poskytovat vzdělání dětem rodičů pracujících v institucích Evropské unie. Po více než šedesáti letech existence tohoto systému se ve čtrnácti školách původního typu vzdělává více než 25 tisíc žáků ze všech zemí Evropské unie a dalších přibližně pět tisíc žáků navštěvuje takzvané akreditované Evropské školy, které jsou školami národními, ale poskytují shodný typ vzdělání včetně Evropské maturity uznávané ve všech zemích Evropské unie. Výuka mateřského jazyka a uchování národního povědomí je významnou prioritou systému Evropských škol.

Příspěvek stručně informuje o organizaci a průběhu vzdělávání českých žáků v předmětu český jazyk a literatura, rámcově se zmiňuje o obsahu předmětu a všímá si i určitých specifík výuky mateřského jazyka u žáků žijících v cizině včetně žáků bilingvních.

Multikulturní systém Evropských škol (více na www.eursec.eu) byl původně založen pro děti zaměstnanců evropských institucí se záměrem umožnit těmto dětem žijícím v cizině vzdělávání v mateřském jazyce a usnadnit tak jejich návrat do své vlasti. Dnes jsou cíle vzdělávání poskytované Evropskými školami mnohem širší. Ve čtrnácti školách tzv. typu I zřízovaných na základě mezivládních dohod a situovaných v sedmi zemích Evropské unie se v současnosti vzdělává více než 25 tisíc žáků, dalších jedenáct tzv. akreditovaných škol nabízí toto vzdělávání pod záštitou jednotlivých členských států. Evropské školy poskytují vzdělání v předškolním, primárním a sekundárním cyklu a jeho završením je maturitní zkouška, tzv. Evropský bakalaureát, uznávaný ve všech zemích Evropské unie.

Vzdělávání v Evropských školách vychází z evropské i národní kultury, z charakteru země, kde je škola situována, i z jedinečné kultury, která na školách existuje. Podporuje rozvoj jazykové a kulturní identity dětí a žáků a zároveň posiluje toleranci, interkulturní porozumění a evropanství.

Francouzský politik a ekonom Jean Monnet vystihl tyto hlavní principy ve dvou větách, které se staly mottem Evropských škol: „Vzdělávání bok po boku, nesužování od dětství rozvratnými předsudky, obeznámení se vším, co je významné a dobré v různých kulturách, ponese v průběhu dospívání myšlenku vzájemné sounáležitosti. Při zachování lásky a hrdosti k vlastní zemi stanou se v myslích Evropany, vzdělanými a připravenými dovršit a upevnit dílo, které započali jejich předkové – vytvořit jednotnou a prosperující Evropu.“

Výuka mateřského jazyka a uchování povědomí o národní historii a kultuře je významnou prioritou, o čemž svědčí již samotná organizace studia: výuka probíhá v jazykových sekcích, v mateřském jazyce, prostřednictvím kvalifikovaných učitelů, kteří jsou do Evropských škol vysíláni ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Ve školách, ve kterých není z důvodu nízkého počtu

žáků česká sekce ustavena, je žákům umožněna výuka mateřského jazyka ve snížené hodinové dotaci realizovaná prostřednictvím učitelů najímaných přímo školou.

Následující tabulky ukazují týdenní časové dotace předmětu český jazyk a literatura v Evropských školách, ve kterých je a ve kterých není zřízena česká sekce:

Týdenní časové dotace předmětu český jazyk a literatura v Evropských školách, ve kterých je zřízena česká sekce

Primární cyklus		Sekundární cyklus		
1. – 2. ročník	3. – 5. ročník	1. ročník	2. ročník	3. – 7. ročník
16x30 min. (8 hod.)	9x45 min. (6 hod. 45 min.)	6x45 min.	5x45 min.	4x45 min.

Týdenní časová dotace předmětu ve školách bez české jazykové sekce

Mateřská škola	Primární cyklus		Sekundární cyklus
M1 a M2	1. – 2. ročník	3. – 5. ročník	1. – 7. ročník
5 x 30 min	5 x 30 min	5 x 45 min	5 x 45 min

Vzdělávání probíhá podle učebních osnov, které jsou vytvořeny na základě RVP pro základní vzdělávání a pro gymnázia a zahrnují komunikační a slohovou výchovu, jazykovou výchovu a literární výchovu. V osnovách je zdůrazněno stěžejní postavení mateřského jazyka nejen jako nástroje kvalitní a efektivní komunikace, jehož osvojení je nezbytné pro úspěšné osvojování poznatků v dalších vzdělávacích oblastech, ale také jako cenného dědictví, v němž se odráží historický a kulturní vývoj národa. Prostřednictvím předmětu český jazyk a literatura jsou žáci žijící v cizojazyčném a multikulturním prostředí od samého počátku vzdělávání seznamováni také s kulturou a historií českého národa tak, aby jim bylo umožněno osvojit si mateřský jazyk a získat národní povědomí v co největším možném rozsahu.

Výuka žáků žijících v cizině má oproti vzdělávání ve školách v České republice svá specifika a klade vysoké nároky na práci učitelů. Složení tříd českých sekcí je velmi rozmanité; najdeme tam jak žáky, kteří žijí v cizině dlouhodobě (někteří se tam již narodili), tak žáky nově přicházející z českých škol, žáky z rodin, kde jsou oba rodiče Češi, i žáky z rodin bilingvních, kteří jsou navíc ovlivněni jazykem země, ve které žijí, i mnohojazyčným prostředím školy.

Děti žijící v cizině postrádají řadu podnětů z každodenního života, kterými jsou běžně obklopeni žáci českých škol: mimoškolní aktivity probíhají v jiném než českém jazyce, český jazyk běžně neslyší ve svém okolí ani v médiích, nejsou v tak častém kontaktu se svými příbuznými apod. To vše má samozřejmě na osvojování jejich mateřštiny vliv a u žáků z bilingvních rodin je někdy těžké rozpoznat, který z jazyků je jejich jazykem dominantním.

Velmi rozdílná je také motivace rodičů a jejich očekávání: někteří plánují návrat do ČR a počítají se znovuzáčleněním dítěte do české školy, jiní počítají s trvalým pobytem v cizině a mateřštinu chtějí pouze udržet pro běžnou komunikaci. Motivace a očekávání rodičů významně ovlivňují úroveň podpory českého jazyka v prostředí rodiny.

Všechny tyto okolnosti mají vliv na vlastní výuku, při které je naprosto nezbytná diferenciací a individualizace vzhledem ke schopnostem a potřebám jednotlivých žáků. Tento diferencovaný přístup je pro učitele Evropských škol povinný. Na prvním stupni začíná již při nástupu žáka do školy vytvořením tzv. vstupního profilu, jehož podstatnou částí jsou informace o jazykovém zázemí žáka v rodině a o jeho dosavadních jazykových znalostech. U bilingvních žáků probíhá testováním určení dominantního jazyka. Po učitelích je vyžadováno, aby v průběhu výuky respektovali odlišné styly učení žáků a tomu přizpůsobili uplatňované vyučovací metody. Pro žáky, kteří potřebují cílenější podporu, jsou vypracovány individuální vzdělávací plány (nemusí se vždy jednat o žáky s diagnostikovanými speciálními vzdělávacími potřebami). Pokrok každého žáka je zaznamenáván v žákovském portfoliu. Při pololetním a závěrečném hodnocení, které je kombinací hodnocení na škále a slovního vyjádření, je důležité, aby byl individuální pokrok žáka explicitně vyjádřen.

Obecně učitelé musí věnovat velkou pozornost rozvíjení slovní zásoby žáků, upevňování gramatických pravidel zejména při skloňování a časování, dbát v mluveném i písemném projevu na správný slovosled, ale především různými metodami podporovat rozvoj jazykového citu, který by žákům při mluveném i písemném vyjadřování pomáhal podobně jako dětem žijícím v českém prostředí.

Na druhé straně u těchto dětí pozorujeme zvýšený zájem o čtení českých knih; často navštěvují školní knihovnu, rádi si knihy půjčují, vyměňují mezi sebou a prezentují před spolužáky. Rádi také sledují české filmy a povídají si o nich a s chutí se učí českým písním. To vše velmi pomáhá právě při upevňování zmíněného citu pro jazyk.

Na kvalitu vzdělání v mateřském jazyce je v Evropských školách kladen velký důraz a vzdělávací cíle a očekávané výstupy stanovené učebními osnovami jsou vysoké.

MŠMT ČR proto věnuje velkou pozornost výběru a dalšímu vzdělávání učitelů, kteří jsou do Evropských škol vysíláni. Česká školní inspekce se prostřednictvím národních inspektorek pro předškolní a primární a pro sekundární cyklus Evropských škol podílí na tvorbě učebních osnov českého jazyka a systematicky sleduje naplňování vzdělávacích cílů stanovených osnovami. Národní inspektorky hodnotí podmínky, průběh a výsledky vzdělávání a jsou v soustavném kontaktu s vedením škol a učiteli, kterým poskytují metodickou podporu a odbornou pomoc a jejichž práci pravidelně hodnotí.

V roce 2004 po vstupu Polska do EU emigrovalo do mnoha zemí kolem 2 miliónů polských občanů. Všude, kde se usídlili, vznikla poptávka po polských školách.

V roce 2015 je na celém světě 67 polských státních škol (v Evropě, Severní Americe, Asii a Africe), ve kterých se učí skoro 16 000 žáků.

Příspěvek informuje o vzniku, organizaci a průběhu vzdělávání na státních polských školách v zahraničí. Soustřeďuje se na dlouholeté fungování Polské školy v Praze, obsah a rozsah výuky, problémy žáků, učitelů, rodičů.

A) Polské školy v zahraničí

Vznik polských státních škol v zahraničí

První polské státní školy v zahraničí vznikly v 60. a 70. letech. Tyto školy byly zřizovány pro děti polských diplomatů, inženýrů a vědců při polských velvyslanectvích a konzulátech. K prvním školám patřily mezi jinými školy v Moskvě, Praze, Pekinu, Havaně. Polské děti v Itálii, Francii, Velké Británii a dalších státech měly možnost tak zvané „korespondenční výuky“.

V roce 1973 ministr školství rozhodl o zřízení edukačního centra ve Varšavě, jehož cílem měla být koordinace zahraniční výuky. Od té doby vznikaly další školy. V roce 1996 existovalo 57 škol. Po vstupu Polska do EU, v roce 2004, svou zemi opustilo přes 2 milióny polských občanů. Poláci emigrovali do mnoha zemí Evropy, USA a jiných států. Všude, kde se usídlili, vznikla poptávka po polských školách. V současnosti (v roce 2015) je na celém světě (v 37 zemích) 67 polských státních škol (v Evropě, Severní Americe, Asii a Africe), které navštěvuje skoro 16 tisíc žáků.

Jiné formy vzdělávání v polském jazyce

Kromě státních škol v zahraničí existují také jiné formy vzdělávání v polském jazyce:

- Soukromé školy založené a vedené polskými vzdělávacími organizacemi, sdruženími rodičů nebo polskými farnostmi – vzdělává se v nich kolem 30 tisíc dětí; jsou financovány především rodiči, polskými organizacemi, ale z části také polským státem (pomocí různých projektů školy mají nárok na finanční dotace od polského Ministerstva zahraničních věcí).
- Vzdělávání v polském jazyce jako součást místního vzdělávacího systému – polské školy nebo třídy (Česká republika, Litva, Lotyšsko, Bělorusko, Ukrajina, Moldávie a další), financovány hostitelskou zemí.

- Dvojjazyčné třídy v několika francouzských školách (polština, polský zeměpis a dějepis jsou vyučovány v polském jazyce, zbytek ve francouzštině) – učitelé „polských“ předmětů jsou financováni polským státem.
- Polština jako nepovinný předmět (v Dánsku, Norsku, Švédsku, Německu, Austrálii a dalších zemích) – financováno hostitelskou zemí.
- Polské třídy v tzv. Evropských školách – financovány EU nebo hostitelskou zemí.
- Vysílání učitelů (kolem 80 učitelů ročně) polského jazyka, literatury, dějepisu a zeměpisu do zemí východní Evropy s početnou polskou menšinou (např. na Ukrajinu a Litvu, do Ruska, Běloruska, Arménie, Kazachstánu, Uzbekistánu, Gruzie a dalších) – financováno polským státem.
- Tzv. „vzdělávání na dálku“ – žáci se učí doma zadanou látku, do vyšších ročníků postupují na základě písemných prací (4–6 za školní rok z jednotlivých předmětů) a závěrečných zkoušek na konci školního roku (nebo minimálně jednou za 2 roky), které se konají ve Varšavě. K podpoře výuky slouží speciální vzdělávací portál „Škola dokořán“ (Otwarta szkoła), kde se např. nacházejí edukační materiály, testy, diskusní fórum či různé kurzy. Portál také umožňuje on-line konzultaci s učitelem.

Organizace a financování polských státních škol v zahraničí

- K polským státním školám v zahraničí se vztahují polský školský zákon určující fungování všech státních škol a dále speciální vyhlášky pro polské zahraniční školy.
- Zřizovatelem těchto škol je přímo polské Ministerstvo školství.
- Ministerstvo školství řídí školy pomocí edukačního centra „Centrum rozvoje polského vzdělávání v zahraničí“ (Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą) se sídlem ve Varšavě (dále ORPEG).
- ORPEG a všechny tyto školy jsou financovány polským státem, a to z rozpočtu spravovaného polským Ministerstvem školství. ORPEG koordinuje práci škol, řídí administrativu a finance škol. ORPEG zajišťuje nutné tiskopisy školní dokumentace (školní vysvědčení, třídní knihy, evidenční knihy žáků a zaměstnanců atd.).
- Pracovníci ORPEG jménem Ministerstva školství zjišťují a hodnotí podmínky, průběh a výsledky vzdělávání ve školách.
- Ředitel školy je povinen posílat do ORPEG výroční zprávy o vzdělávací, kulturní a integrační činnosti školy, měsíční zprávy o výdajích, dále půlroční zprávy o stavu financí a majetku školy.
- První stanovy přiděluje školám Ministerstvo školství.
- Žáci a studenti obdrží na konci školního roku vysvědčení podle polských předpisů.
- Do škol mohou být přijímány děti bez polského občanství, pokud jsou ve škole volná místa.

- Ředitel ORPEG jmenuje a odvolává ředitele škol po získání posudků od představitelů polské menšiny spojené se školou (učitelů, rodičů atd.) a konzultaci s místním velvyslancem nebo konzulem.
- Ředitel školy přijímá a propouští učitele a jiné pracovníky školy.

System vzdělávání v polských, státních školách v zahraničí

- Podmínkou pro založení školy je minimum 50 žáků.
- Podmínkou pro vznik třídy je minimum 7 žáků, ředitel ORPEG může však rozhodnout o nižším nebo vyšším nutném limitu.
- V případě nižšího počtu žáků může ředitel školy rozhodnout o spojení dvou nebo tří ročníků.
- Ve většině škol jsou 4 etapy vzdělávání:
 - a) první stupeň 6leté základní školy – ročníky 1.–3.,
 - b) druhý stupeň 6leté základní školy – ročníky 4.–6.,
 - c) tříleté gymnázium,
 - d) tříleté lyceum.
- V některých školách chybí lyceum.
- Ve školách není maturitní zkouška.
- Cílem škol je poskytování doplňujícího vzdělávání. Učí se v nich tyto předměty: polština (polský jazyk a literatura), vlastivěda (polský dějepis a zeměpis, občanská výuka). V některých školách jsou dodatečně nepovinné hodiny náboženství.
- Žáci plní povinnou školní docházku v jiných školách místního systému. Do polských škol pak docházejí jednou týdně odpoledne nebo o víkendu.
- Výjimkou je polská škola v Aténách, kde kromě tříd s doplňujícím programem jsou také třídy, ve kterých probíhá plný vyučovací program a žáci v nich mohou plnit povinnou školní docházku. Tento systém však rozhodnutím polské vlády postupně mizí. Od roku 2011 nejsou otevírány další třídy s plným vyučovacím programem.
- Pro polské školy v zahraničí (kromě školy v Aténách) je závazný rámcový vzdělávací program pro doplňující vzdělávání. Obsahuje soubory klíčových kompetencí, kterými má být vybaven žák na konci každé ze čtyř etap vzdělávání. Jazykové kompetence jsou rozdělené do tří skupin – na základě znalosti polského jazyka u toho kterého žáka.
- Na základě rámcového vzdělávacího programu vytváří každá škola vlastní školní vzdělávací program.

- Učebnice pro žáky donedávna kupovali v Polsku jejich rodiče (škola dostávala učebnice pro učitele nebo finanční prostředky na ně z ORPEG). Rozhodnutím Ministerstva školství z roku 2014 roku mají být učebnice poskytovány zdarma pro všechny žáky základních škol a gymnázií. Zatím je tato reforma v polovině procesu. Učebnice zdarma mají jen některé třídy. Reforma bude ukončena v září 2017.
- Některé bezplatné učebnice jsou dostupné online. Učitelé mají také přístup k dalším bezplatným vzdělávacím materiálům na internetových stránkách (příklady tříletých vzdělávacích programů pro jednotlivé etapy výuky, testy kompetencí žáka, metodické příručky a další).

Zájem o polské školy

- Vzhledem k velkému množství Poláků žijících v zahraničí je o polské školy v mnoha zemích velký zájem. Některé školy musí dokonce z různých důvodů (finančních, nedostatku místa) odmítat část uchazečů. Mezi největší školy patří např. školy v Paříži (1100 žáků), v Bruselu (1004 žáků) a v Londýně (521 žáků).
- Menší školy (v Praze, Budapešti, Moskvě) mají kolem 100 žáků.

B) Polská škola v Praze

Vznik Polské školy v Praze

Polská škola v Praze vznikla v roce 1970. Ze začátku do ní docházely jen děti pracovníků Polského velvyslanectví a polských firem sídlících v Praze. Vyučování bylo doplňující. Koncem osmdesátých let, pro velký zájem (150 žáků), vznikly třídy s plným vyučovacím programem. Bohužel, v roce 2010 Ministerstvo školství rozhodlo o ukončení toho typu výuky ve všech polských zahraničních školách.

Organizace výuky

V současné době je na naší škole možnost výuky polského jazyka a literatury, od čtvrté třídy také vlastivědy (dějepis a zeměpis Polska, polská občanská výuka). Pro zájemce jsou určeny hodiny náboženství. Vyučování pro jednotlivé třídy probíhá jednou týdně.

Etapy výuky:

- a) základní škola 6letá má 2 stupně: první – ročníky 1.–3.; druhý – ročníky 4.–6.,
- b) gymnázium (české třídy 7–9): 3leté,
- c) lyceum (české gymnázium): 3leté.

Konkrétní počet vyučovacích hodin v týdnu:

- První stupeň základní školy:

4 vyučovací hodiny: 3 hodiny povinně – polský jazyk (spolu se základy vlastivědy),
1 hodina podle rozhodnutí ředitele po konzultaci s rodiči a učiteli:
polština/náboženství,

- Druhý stupeň základní školy:

5 vyučovacích hodin: 3 hodiny povinně – polský jazyk,
1 hodina povinně – vlastivěda,
1 hodina podle rozhodnutí ředitele po konzultaci s rodiči a učiteli: polština,
vlastivěda, nebo náboženství,

- Gymnázium a lyceum:

5 vyučovacích hodin: 2 hodiny povinně – polský jazyk,
2 hodiny povinně – vlastivěda,
1 hodina podle rozhodnutí ředitele po konzultaci s rodiči a učiteli: polština,
nebo vlastivěda.

Žáci

- Do polské školy v Praze docházejí:
 - děti žijící v Čechách přechodně, jejichž rodiče jsou pracovníky Polského velvyslanectví nebo mezinárodních firem. Povinnou školní docházku plní v mezinárodních školách.
 - děti Poláků žijících trvale v Čechách nebo děti z polsko-českých rodin. Povinnou školní docházku plní v českých školách.
- Na školní rok 2015/16 je přihlášeno 120 žáků. Nejvíce žáků je v na prvním stupni základní školy. Na druhém stupni je žáků o něco méně. Na vyšších etapách vzdělávání (na gymnáziu a v lyceu) studentů ubývá. Všechny ročníky jsou spojeny do jedné skupiny.
- Můžeme zde vyvodit závěr, že jen nevelké procento žáků ukončí celý proces výuky v polské škole. Důvodů je několik:
 - výuka v denních školách žáků je s každým rokem náročnější,
 - žáci mají hodně jiných zájmů a kroužků (hudební škola, sport, jazyky, umělecké kroužky atd.),
 - v době dospívání zájem o školu klesá stejně jako vliv rodičů na dítě,
 - v mezinárodních školách, kam dochází část našich studentů, jsou zajištěny (a financovány školou) kurzy polského jazyka a literatury připravující studenta k mezinárodní maturitě z polského jazyka.
- Většina absolventů Polské školy v Praze po maturitě studuje na vysokých školách. Značný vliv na to má skutečnost, že jejich rodiče mají převážně vysokoškolské vzdělání.

Učitelé

- V současné době ve škole učí 8 učitelů, z nichž jedna osoba plní funkci ředitelky školy. Jsou to 2 učitelky prvního stupně, 3 učitelky polského jazyka, 1 učitelka vlastivědy a 2 kněží, kteří učí náboženství.
- Nikdo nemá plný úvazek. Učitelé každý rok v září podepisují novou smlouvu na dobu určitou.
- Všichni učitelé mají kvalifikace a vysokoškolské vzdělání, někteří víceoborové.

Výuka, materiály k výuce

- Učitelé vyučují podle vlastních programů, které napsali na základě rámcového vzdělávacího doplňujícího programu zveřejněného v roce 2010 Ministerstvem školství.
- Ve většině ročníků používáme učebnice, které vyučující učitelé vybrali z velké nabídky na polském knižním trhu. Při volbě se řídíme tím, jak se učebnice hodí k našim specifickým potřebám.
- V září 2014 začala reforma, na základě které rodiče neplatí za učebnice, žáci je mají obdržet zdarma. Pro první stupeň je jediná bezplatná učebnice, vydaná Ministerstvem školství, která bohužel, nevyhovuje potřebám škol v zahraničí. Naše školy mají jiný program a méně vyučovacích hodin týdně než školy v Polsku. Zatím však neexistuje jiná možnost.

Největší problémy

- Nedostatek financí: škola dostává od státu méně finančních prostředků, než potřebuje (kromě prostředků na výplaty). Ředitel školy připravuje finanční plán na celý rok podle reálných potřeb školy, ORPEG schvaluje menší částku. Zbytek prostředků škola získává pomocí různých projektů a od sponzorů, především od Sdružení rodičů a přátel školy.
- Úbytek žáků ve vyšších ročnících: nutnost spojovat více ročníků do jedné skupiny.
- Nejistá budoucnost: nikdo nám nezaručí, že škola bude existovat další rok. Učitelé mají pracovní smlouvy na rok.
- V Polsku a také v zahraničí existuje skupina lidí, která se snaží státní školy zlikvidovat a ponechat jen ty soukromé.
- Potíže s pojištěním učitelů a další komplikace.

Působení a význam školy v prostředí Poláků žijících v Praze a okolí

Základním úkolem polské školy je výuka polského jazyka a vlastivědy. Rozsah činnosti školy je však daleko širší. Mezi cíle školy patří rozvíjení pocitu sounáležitosti s polským národem v dětech, udržování polských tradic a svátků, integrace s polskou menšinou žijící v Čechách. K uskutečňování těchto cílů škola mimo jiné:

- spolupracuje s polskými spolky a úřady v Čechách – s Polským velvyslanectvím, Polským Institutem v Praze, Polskou farností, Polským klubem v Praze, sdružením rodičů Trampolína a dalšími,
- pořádá oslavy národních a náboženských svátků,
- pořádá besídky věnované polské literatuře, dějinám a regionům,
- organizuje setkání s polskými spisovateli a dalšími hosty s Polska, vede divadelní kroužek a různé společenské akce.

Polská škola v Praze by nemohla fungovat bez pomoci rodičů. Při škole působí Občanské sdružení rodičů a přátel školy. Jeho cílem je pomoc při získávání finančních prostředků na posílení aktivit školy a podpora mimoškolních aktivit žáků a rodičů.

Sdružení založilo a vede tzv. nultý ročník (pro děti ve věku pěti let), ve kterém se děti připravují na výuku psaní a četby v polském jazyce. O tento přípravný ročník je velký zájem.

Zájem o školu vzrůstá každým rokem. Rodiče jsou vděční za možnost poskytnutí svým dětem vzdělání v polském jazyce. Někteří proto, že se vracejí do Polska, kde jejich děti budou docházet do polské školy. Dětem z rodin, které žijí natrvalo v Čechách nebo cestují za prací po celém světě, umožňuje Polská škola udržovat kontakt s polským jazykem a tradicemi a poskytuje jim jedinečnou možnost seznámit se s jinými polskými dětmi a rodinami. Tento fakt umocňuje naše přesvědčení o velkém významu všech polských škol v zahraničí.

Mgr. Klára Moldová, DiS., učitelka u krajanů v USA

Aktuální situace českého školství v USA se zaměřením na Chicago

Dům zahraniční spolupráce se podílí na realizaci vládního projektu s názvem Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí. V rámci tohoto programu vysílá DZS od roku 2013 učitelku ke krajanům do USA, konkrétně do České školy T. G. Masaryka v Chicagu (TGM). Škola nabízí sobotní kurzy pro bilingvní děti i výuku českého jazyka pro děti, které češtinu neovládají. Žáci TGM jsou z většiny potomci porevolučních migrantů. Přes týden škola pořádá kurzy ČJČJ (češtiny jako cizího jazyka) pro dospělé a také lekce, workshopy a přednášky na témata z oblasti české kultury, historie a umění. V budově TGM probíhá nepřetržitá výuka češtiny již od roku 1921.

Jako učitelka u krajanů v Americe, konkrétně v České škole T. G. Masaryka, která se nachází na předměstí Chicaga, působím 2,5 roku. Byla jsem vyslána přes Dům zahraniční spolupráce v rámci vládního Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí.

České školy v USA

Počet českých škol v USA neustále stoupá. V roce 2012 vznikl nápad uspořádat konferenci učitelů češtiny. Tradice úspěšně pokračuje a byla rozšířena na celou Severní Ameriku. Letos v červnu se učitelé a další zájemci o české vzdělávání setkali již počtvrté, tentokrát pod záštitou generálního konzulátu v Los Angeles. Během konferencí nejlépe získáváme představu o situaci ve školství, vyměňujeme si zkušenosti a kontakty, radíme se a sdílíme mezi sebou projekty. Informace a dokumenty si vyměňujeme také elektronicky. Na Facebooku existuje uzavřená skupina s názvem České školy v Severní Americe. V USA jsou dva typy českých škol, nové školy (San Francisco, Durnham) a školy s delší krajangskou historií (Chicago, Texas). Největší školou v počtu dětí je Česká škola San Francisco, kde se v současné době vzdělává okolo 200 žáků. Výuka ve všech školách probíhá v sobotu s různou hodinovou dotací. Třídy pro předškoláky jsou otvírány i během týdne.

Cíle českých škol

Vzhledem ke vzdálenosti USA není veliký zájem o vysvědčení a akreditaci v ČR. Většina rodičů přeje svým dětem, aby za docházku do české školy dostaly ocenění v americkém systému. České školy spolupracují a radí se s Českými školami bez hranic a s lektoráty ČJ v USA. S International Association of Teachers of Czech zkoumáme možnosti vytvoření testu pro žáky devátých tříd a pro středoškoláky, který by umožnil získat za docházku do české školy kredity navíc v rámci amerického středoškolského studia. Kredity pomáhají studentům dostat se na vysokou školu. Na University of New York existuje možnost složit ústní zkoušku z češtiny všech úrovní nazvanou Oral Proficiency Test. Test může být absolvován i distančně.

Česká škola T. G. Masaryka (TGM)

Škola vlastní svoji budovu, to jí umožňuje fungovat jako malé komunitní centrum, ve kterém probíhá výuka a doprovodné programy nepřetržitě již od roku 1921. To je výhoda, kterou většina škol v USA nemá, boj o levné prostory k pronájmu je velký problém.

Studenti TGM, září 2015

Během tří let vzrostl počet dětí čtyřnásobně. V září 2015 zasedne do školních lavic 49 dětí rozdělených do 4 tříd podle věku a znalosti češtiny. Naprostá většina studentů je bilingvní, ale vyučujeme také ČJCJ pro malé cizince. Výuka probíhá v sobotu. 31 dospělých je rozděleno do tří tříd – začátečníků, pokročilých a klubu seniorů nazvaného Jan Neruda. Dospělí se setkávají po večerech přes týden. Každý měsíc organizujeme přednášky o české kultuře a umění v angličtině, na které zveme odborníky. Pozvání přijímají i lidé bez vztahu k české komunitě, ale se zájmem o dané téma. Tím zvyšujeme povědomí o škole mezi Američany.

Metodika, učebnice

Psací písmo nevyučujeme, děti píšou stylem comenia script. Používáme učebnice a čítanky nakladatelství Prodos a Fraus. K výuce přírodopisu využíváme Velké Putování skřítky Ostružinky a zeměpis učíme přes pořady Evropské a České pexeso, k nimž si vytváříme vlastní pracovní listy.

Komunitní centrum

Setkávání amerických Čechů různého věku a generací napomáhá uchování kulturního a jazykového dědictví. Děti, které již nemají čas chodit do české školy (14 let a výše), se stále zúčastňují mimoškolních aktivit, na kterých se TGM podílí (výlety, Memorial Day na Českém národním hřbitově, oslava památky Lidic, československé rádio). Spolupracujeme také s generálním konzulátem ČR v Chicagu, s Gymnáziem Nad Alejí a pořádáme Noc s Andersenem po vzoru českých knihoven.

Anne-Marie Matthijse, ředitelka holandské školy v Praze

Holandské vzdělávání v zahraničí. Holandská škola v Praze

Nadace pro holandské vzdělávání v zahraničí (Stichting Nederlands Onderwijs in het buitenland, zkratkou NOB) je nezisková organizace, která byla založena v roce 1980 na popud holandského Ministerstva školství, kultury a vědy s cílem usnadnit dětem přechod ze zahraničního vzdělávání zpět do nizozemského vzdělávacího systému. NOB propaguje vysoké standardy nizozemského vzdělávání a podporuje výuku národního jazyka a kultury nizozemsky mluvících dětí po celém světě. V současnosti existuje 176 NTC-škol po celém světě (13500 žáků), které nabízejí tři hodiny výuky Nizozemského jazyka a kultury týdně, a to vedle vzdělávání ve škole, kde jsou děti zapsány na denní výuku.

Holandská škola v Praze (Nederlands Onderwijs Praag - 't Nopje) je nizozemská nadace, která již 21 let realizuje v Praze výuku nizozemského jazyka a kultury pro děti nizozemského nebo vlámského původu. Výuka je určena všem nizozemským i vlámským dětem od 4 let do třetího ročníku středního vzdělání. Podmínkou je, aby jejich jazykové znalosti byly na takové úrovni, že jsou schopny podílet se na lekcích v nizozemštině a pocházejí z rodiny, kde alespoň jeden rodič s nimi mluví denně nizozemsky. Škola má akreditaci Nizozemského státu a je dotovaná nizozemským ministerstvem školství. Jednou za čtyři roky navštíví školu školní inspekce. Řádné posouzení inspekce je jednou z podmínek pro poskytnutí dotace. Průměrný počet studentů v Praze je 90. Děti se učí ve své věkové skupině. Třídy mají mezi 6 a 12 dětmi.

NOB – Nadace pro nizozemské vzdělávání v zahraničí

Tisíce nizozemských dětí tráví část svého dětství v zahraničí. Když se vrátí do Nizozemska, znovu vstoupí do nizozemského vzdělávacího systému: na základní školu, střední školu, vyšší odbornou školu nebo vysokou školu. Nadace pro holandské vzdělávání v zahraničí (Stichting Nederlands Onderwijs in het buitenland, zkratkou NOB) je nezisková organizace, která byla v roce 1980 založena na popud ministerstva školství s cílem usnadnit dětem přechod ze zahraničního vzdělávání zpět do nizozemského vzdělávání. Ministerstvo školství, kultury a vědy dala NOB za úkol propagovat a podporovat vysoké standardy nizozemského vzdělávání pro nizozemsky mluvící děti po celém světě. Nyní existuje 176 tzv. NTC-škol po celém světě, které nabízejí přibližně tři hodiny výuky nizozemského jazyka a kultury týdně, a to vedle vzdělávání ve škole, kde jsou děti zapsány na denní výuku.

Nizozemský jazyk a kultura – NTC

Děti, které navštěvují výuku v NTC-třídách, nejen dále rozvíjejí svůj mateřský jazyk, ale i svou holandskou kulturní identitu. Účast na hodinách také umožňuje nizozemským žákům návrat

k místnímu vzdělání, jakmile se vrátí zpět do Nizozemska nebo do jakékoli jiné nizozemské školy na světě. Nizozemské Lekce jazyka a kultury jsou nabízeny v průběhu týdne (v rámci školního vyučování nebo po škole) nebo během víkendu. NTC-školy, které působí v rámci mezinárodních škol, obecně integrují své nizozemské lekce co nejvíce do denního programu mezinárodní školy. Vzdělání obvykle probíhá v malých skupinách pod vedením kvalifikovaného učitele z Nizozemska. V hodinách se pracuje se standardizovanými výukovými materiály a dvakrát za rok se žáci účastní předepsaných povinných celostátních testů z pravopisu, slovní zásoby a čtenářských dovedností. Učitelé jsou pravidelně školeni v Nizozemsku během tréninkových dnů pořádaných nadací Stichting NOB.

Formální uznání

NTC-školy, které jsou přidružené k Nadaci pro nizozemské vzdělávání v zahraničí (Stichting NOB), jsou pod jejím dohledem a jsou formálně uznány nizozemským ministerstvem školství. Nizozemský Inspektorát vzdělávání sleduje jejich vzdělání. Stichting NOB, která byla založena v roce 1980 jako jediný prostředník mezi nizozemským ministerstvem školství a holandskými školami v zahraničí, podporuje školy v jejich úsilí o posílení nizozemského mateřského jazyka, podporuje pedagogické pracovníky i správní rady těchto škol. Zároveň informuje holandské rodiče o otázkách týkajících se nizozemského vzdělávání v zahraničí. U Evropských škol působí NOB jako zaměstnavatel holandských učitelů a ředitelů a zastupuje Nizozemsko ve správních radách Evropských škol.

Celosvětová podpora

Holandského vzdělávání v zahraničí se účastní 13500 žáků po celém světě. Mnozí navštěvují holandské školy (školy s plným Holandským kurikulem nebo školy Nizozemského jazyka a kultury NTC), jiní chodí do tzv. Evropské školy, nebo zůstávají v kontaktu s holandským vzděláním prostřednictvím distančního vzdělávání, jako jsou například: Wereldschool, Edufax a Stichting IBID.

Kdo jsme?

Jsme nizozemská nadace, která již po dobu 21 let v Praze pořádá lekce nizozemského jazyka a kultury pro děti nizozemského nebo vlámského původu. Naše kurzy jsou určeny pro všechny nizozemské i vlámské děti od skupiny 1 (4letí) do třetího ročníku středního vzdělání. Podmínkou však je, aby jejich jazykové znalosti byly na takové úrovni, že jsou schopny podílet se na lekcích vyučovaných v nizozemštině, a aby pocházely z rodiny, kde s nimi alespoň jeden rodič mluví denně nizozemsky.

Tým zkušených pedagogů vyučuje na dvou místech: v mezinárodní škole na Praze 6 a v Britské škole na Praze 4. Učitelé jsou vždy Holanďani nebo Vlámové a jsou obeznámeni s nejnovějším vývojem v holandském vzdělávání v Nizozemsku prostřednictvím letních kurzů pořádaných Nadací NOB. Škola je součástí celosvětové sítě škol, které jsou registrovány Nadací pro holandské vzdělávání v zahraničí (Stichting Nederlands Onderwijs Buitenland). Škola má akreditaci Nizozemského státu a je

dotovaná ministerstvem školství v Nizozemsku. Školní inspekce jednou za čtyři roky navštěvuje školu a napíše zprávu. Řádné posouzení inspekce je jednou z podmínek pro poskytnutí dotace.

Průměrný počet studentů v Praze je 90. Více než dvě třetiny dětí pochází z ex-pat rodin, kde jsou oba rodiče Holanďané nebo Vlámové. Třetina dětí žije trvale v České republice a má často holandského nebo vlámského otce a českou matku. Děti se učí ve své věkové skupině. Třídy jsou malé – mezi 6 a 12 dětmi.

Co děláme?

Učíme holandský jazyk a kulturu. V praxe to znamená, že se v každé hodině učí pravopis, jazyk, slovní zásoba a čtení. Kromě toho se věnuje čas také holandským zprávám, holandské literatuře, zeměpisu i dějepisu. Důraz v hodinách je však kladen na osvojování jazyka.

Výuka se koná po škole, je jednou týdně a trvá tři hodiny. Během výuky pracujeme s běžnými metodami výuky. Dvakrát do roka, skládají žáci o víkendu zkoušky z pravopisu, slovní zásoby a čtenářských dovedností. Testy jsou standardní testy skládané i studenty v Nizozemsku. Na základě výsledků testů se určí vývoj a úroveň žáka. Výsledky jsou vloženy do registračního systému. Školní inspekce prohlédne výsledky testů během inspekční návštěvy. Výsledky testu jsou také uvedeny na vysvědčení. Kromě toho obsahuje vysvědčení slovní ohodnocení. Vydává se dvakrát do roka. Po vysvědčení jsou rodičovské schůzky. Je-li to nutné, vypracuje se, po konzultaci s rodiči, individuální studijní plán dítěte.

Vedle výuky organizujeme několikrát do roka kulturní akce i rodinné dny. Mnoho našich kulturních aktivit je mimoškolních a pořádáme je ve spolupráci s „Lucernou“ – sdružením pro Holanďany a Vlámky v České republice nebo s „Holandskou asociací“. Tradičně slavíme každý rok Mikuláše i Den Krále.

Kolik to stojí?

Náklady jsou hrazeny z rodičovského příspěvku a grantových příspěvků. Každý rok v květnu připraví rodičovský výbor ve spolupráci s ředitelkou školy rozpočet pro příští školní rok. Na základě počtu žáků, počtu hodin a grantového příspěvku je stanoven rodičovský příspěvek. Kvůli škrtům v rozpočtu ministerstva školství je dotace jen poloviční ve srovnání s několika posledními lety a v budoucnosti budou muset být hodiny pravděpodobně financovány výhradně z vlastních zdrojů. Prostřednictvím nadace pro nizozemského vzdělávání v zahraničí je tlak na vládu, aby nepodceňovala význam holandského vzdělání v zahraničí.

Více informací:

www.nopje.cz, www.stichtingnob.nl

Dr. Stephan Heidenhain, místopředseda spolku BILINGUALIS

BILINGUALIS z.s. – německý kulturní a jazykový spolek pro bilingvní děti v Praze

Od roku 2012 nabízí v Praze pro děti z bilingvních rodin výuku německého jazyka a kultury spolek Bilingualis, který vznikl z iniciativy rodičů. V krátkém příspěvku budou představeny důvody a potřeby jeho založení, jeho dosavadní organizace, jakož i nabídka pro děti, obsahy a metody výuky a cíle.

„Jsem máma s třemi dětmi a žiji s manželem v Praze. On s dětmi mluví německy, ale prostředí, ve kterém žijí je spíše české. Chtěla bych, aby se moje děti naučily velmi dobře německy a občanské sdružení Bilingualis mě v tom podporuje.“ (Vera Zemanová)

„Po téměř deseti letech v Praze se mi zdálo důležité, aby se rodiče dvojjazyčných dětí spojili s cílem dát dětem možnost poznat, že existují další děti, které jsou v úplně stejné situaci. V těchto rodinách mluví každý z rodičů svým jazykem a také děti by od začátku měly mluvit oběma jazyky. Z vlastní zkušenosti vím, jak těžké je učit se cizí jazyk v pozdějším věku. Proto jsme v červnu 2012 založili občanské sdružení BILINGUALIS a zavedli vyučování jednou týdně. Uvidíme, jak se jeho činnost bude rozvíjet.“ (Stephan Heidenhain)

„Jako máma dvou dětí, žijící 6 let v Praze, vím, co to znamená předávat svým dětem němčinu a zprostředkovávat německou kulturu, ač jsou denně formovány českým nebo mezinárodním prostředím, ve kterém žijí. Sdružení BILINGUALIS z.s. se zaměřuje na rodiče, kteří svým dětem chtějí v Praze silněji zprostředkovávat německou kulturu a identitu a je postaveno na jednoduchém principu: „od rodičů – pro rodiče.“ Proto z počátečního nápadu vzniklo sdružení, které teď pro rodiče bilingvních dětí nabízí řešení uplatnitelné v jejich každodenním životě.“ (Barbara Vávra)

Představení sdružení BILINGUALIS

- Bylo založeno v roce 2012 jako iniciativa rodičů bilingvních česko-německých rodin.
- Nejdříve bylo zaregistrováno u českého Ministerstva vnitra, nyní v českém Obchodním rejstříku u Městského soudu v Praze.
- Základní charakteristika: děti vyrůstají dvojjazyčně, jeden z rodičů je rodilý mluvčí němčiny; děti jsou vzdělávány v české nebo mezinárodní škole / mateřské škole; rodina trvale žije v Praze.
- Znalost němčiny a německé kultury má být podporována ve formě volnočasové aktivity profesionálně a pravidelně a má být posilováno vědomí dvojjazyčnosti.
- Bilingualis nyní funguje na principu plné úhrady nákladů ze strany rodičů – alternativy jako např. Německá škola v Praze jsou relativně drahé; žádná vhodná nabídka není v Praze k dispozici.
- Děti jsou vzdělávány v českém nebo v mezinárodním vzdělávacím systému.
- Vzdělávání v rámci českého vzdělávacího systému je pro většinu dětí prvním/hlavním vzděláváním.

Koncept podrobněji

- Vyučování probíhá jednou týdně. Momentálně ve čtyřech skupinách, děti jsou ve věku 3 až 13 let. Vždy dvě skupiny jsou vyučovány paralelně, protože více rodin má děti různého věku.
- Pro všechny skupiny platí: Vyučování rodilým mluvčím (většinou německé učitelky s aprobací pro základní školy), německé učební materiály. Ve vyučování jsou různými způsoby probírány německá kultura, svátky, zvyky, tradice.
- Nepostupuje se podle žádné učebnice (žádná v této formě pro česko-německé bilingvní děti neexistuje). Kvalifikovaní učitelé vytvářejí materiály pro skupiny individuálně.
- Největší výzvu představuje hledání dobrých učitelů, kteří by děti v Praze mohli vyučovat po delší dobu.
- 3–4leté děti: mateřská škola (zaměření: hraní divadla, pohádky, hravé učení)
- 5–6leté děti: předškola (zaměření: slovní zásoba, schopnost mluvení)
- 7–8leté děti: 1. a 2. třída (zaměření: schopnost čtení a psaní)
- 9–13leté děti: od 3. třídy (zaměření: schopnost čtení a psaní, gramatika, odbornější slovní zásoba)

Financování

- Náklady nesou rodiče: u počtu 40 dětí už je tento princip na hranici možností.
- Dobrovolná organizace ze strany rodičů: u počtu 40 dětí už je tento princip na hranici možností. „Děti by měly znalost německé kultury a německého jazyka prožívat jako osobní obohacení společně s ostatními dětmi, které jsou také denně konfrontovány s více jazyky. Děti se nemají cítit nuceny k učení němčiny, ale mají se hravou formou rozvíjet.“

Cíle

- prožívat radost z vlastního samostatného používání jazyka,
- rozšiřovat schopnosti s ohledem na dorozumívání v běžných situacích,
- poznávat a zažívat německou kulturu.

Učební látka

- dětské knihy německých autorů / písně pro děti,
- témata z běžného života (rodina, koníčky, ...),
- německé svátky a zvyky / známá místa v Německu.

Metodika

- pozdravení a rozloučení v kroužku při každé hodině,
- vypravování si v kroužku,
- aktivity k podpoře čtení a psaní,
- společné oslavy německých oslav/svátků v německém stylu (Vánoce, Velikonoce, dožínky, ...).

Současná situace

- 40 dětí, 4 skupiny, od příštího semestru je v průběhu týdne plánován ještě další kurz, který se bude intenzivněji věnovat schopnostem v oblasti čtení a psaní.
- Některé děti jsou v kurzech od začátku, mnohé využívají nabídky jen dočasně. Rodiče často zůstávají se sdružením ve spojení, i když už se děti kurzů nezúčastňují (tím se BILINGUALIS z.s. stal také kontaktní sítí německé komunity v Praze).
- Podobné aktivity existují i v jiných městech a zemích.
- I pro české děti existují např. ve Frankfurtu nebo v Berlíně tzv. víkendové školy, které českým dětem v Německu nabízejí doplňkové vyučování.
- V současnosti hledáme podpůrné prostředky.
- Mezi naše plány patří např.: dlouhodobé udržení skupin, společné cesty do Německa se staršími dětmi (do různých spolkových zemí/měst – poznávání vlasti).
- Zvyšování kompetencí učitelů v oblasti dvojjazyčnosti a dlouhodobé spolupráce.

ČESKÁ ŠKOLA BEZ HRANIC
CZECH SCHOOL WITHOUT BORDERS